

Asutawa Kogu

2. istungjärk.

Protokoll nr. 87 (60)

1919. a.

Asutawa Kogu koosolek 5. detsembril
1919. a. kell 4 p. l. Toompea lossi
Walges saalis.

Kokku on tulnud 88 Asutawa Kogu liiget.

Walitsuse lauas: haridusminister J. Treffner, töö- ja hoolekandeminister A. Palwadre.

P ä e w a k o r d:

1. Juhatusetepepanek Asutawa Kogu koosolekute aja kohta.

2. Kohtuametnikkude palgaseadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

3. Armuandmise küsimuste lahendamise kord — III lugemisel.

4. Rahwawäelaste perekondade paiukiseadus — II lugemisel.

5. Politseikorraldus — seadusandliku komisjoni ettepanek.

6. Seaduseelnõu omawalitsuste heaks nende 1919. a. puudujääkide katteks wõetawate täiendawate maksude kohta — II lugemisel.

7. Seaduseelnõu Wabariigi Walitsuse õiguste kohta Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni istumiste waheagadel — II lugemisel.

8. Töö- ja hoolekandeministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — III lugemisel.

9. Seaduseelnõu õiguse andmise kohta Wabariigi Walitsusele wastutust oma peale wõtta laenude eest, mida maakonna ja linna omawalitsused ning ühistegelised asutused elukalliduse wastu wõitlemise otstarbel teewad — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees A. Rei, pärast abiesimees J. Westholm.

Sekretäri kohal abisekretäär A. Jürman.

Koosolek algab kell 4.40 min.

1. Päewakorra Juhataja A. Rei: täiendamine. Awan Asutawa Kogu koosoleku. Päewakord on Asutawa Kogu liigetele kätte antud. Esimene päewakorra-punkt on juhatusetepepanek Asutawa Kogu koosolekute aja kohta.

H. Nurk (sd.): Panen ette 6. päewakorra-punkti: Seaduseelnõu omawalitsuste heaks nende 1919. a. puudujääkide katteks wõetawate täiendawate maksude kohta II lugemisel, III päewakorra-punkti järele panna, see oleks — 4-ks punktiks üles wõtta. See seaduseelnõu on väga tähtis ja sellepärast palun teda 4. punkti alla wõtta.

H. Kuusner (rhw.): Mina ei leia tarwilikuks seda eelnõu järjekorras muuta, sest kõik teised seadused on niisama tähtsad.

Juhataja A. Rei: Panen hääletamisele. Kes on selle poolt, et punkt 6. punkti 4. asemele paigutatakse. (Hääletatakse.) Poolt on 8 häält, wastu suurem enamus, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Th. Käärrik (töer.): Teen ettepaneku ametnikkude lisatasu määrus tänasesse päewakorda üles wõtta, see on juba mitu korda arutamisel olnud, aga tänasest päewakorrast on ta wälja jäetud.

Juhataja A. Rei: Ettepanek on tehtud tänasesse päewakorda üles wõtta määrus ametnikkude lisapalga kohta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud. Ettepanek on tehtud see eelnõu 3-ks päewakorra-punktiks üles wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud see eelnõu wiimaseks punktiks panna.

2. Juhatusetepepanek Asutawa Kogu koosolekute aja kohta. Komisjonide soovil on ettepanek tehtud Asutawa Kogu koosolekuid tihedamalt pidada; peaasjalikult rahaasjanduse komisjoni soovil, sest rahaasjanduse komisjonis on hulk eelarweid sisse tulnud, mida on waja läbi arutada. Juhatus paneb ette Asutawa Kogu koosolekuid pidada igal teispäewal, kolmapäewal, neljapäewal ja reedel, tunniaeg määrata kella 4-st

peale. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

3. Kohtuametnikkude palgaseadus Redaktsiooni komisjoni aruandja **W. Ernits** (loeb):

Kohtuametnikkude palgaseadus.

§ 1. Kohtuametnikkude palgad on järgmised:

I raioon. II raioon.

I. Ringkonnakohus.

1. Esimees	2.200.—
2. Abiesimees	2.000.—
3. Liige	1.900.—

II. Rahukogu.

4. Esimees	2.000.—	1.900.—
5. Abiesimees	1.900.—	1.805.—
6. Alaline liige	1.800.—	1.710.—
7. Rahukohtunik	1.700.—	1.615.—
8. Lisarahukohtunik	1.400.—	1.330.—
9. Tähtsamate asjade kohtu-uuriija	1.800.—	1.710.—
10. Kohtu-uuriija	1.700.—	1.615.—

III. Prokuratuur.

11. Wabariigi prokuröör	2.500.—	
12. Wabariigi prokurööri abi	1.800.—	1.710.—
13. Iseäralikkude kohuste täitja ametnik prokurööri juures	1.400.—	1.330.—

IV. Kodifikatsiooni osakond.

14. Juhataja	2.000.—
15. Liige	1.800.—

Märkus. I raiooni alla kuulub Tallinn, Narwa ja Petseri maakond, II raiooni alla — teised linnad, maakonnad ja alewid.

§ 2. § 1. määratud kohtuametnikkude palkasid hakatakse maksma selle seaduse „Riigi Teatajas“ awaldamise kuu esimesest päewast.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on käesolewa seaduse redaktsioon vastu wõetud.

A. Anderkopp (töer.): Pean tähendama, et meil seaduse järele peab tä-

hendatud olema, kas eelnõul on edasilükkamatuse iseloom wõi mitte. Kohtuametnikkude palgamääruse juures ei ole see tähendatud. Mina teeksin ettepaneku Asutawale Kogule, tunnustada, et sellel seadusel on edasilükkamatuse iseloom.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) 5 hääle wastuolemisel on otsustatud seda eelnõu nimetatud tähendusega täiendada.

4. Armuandmise Seadusandliku küsimuste lahendamise kord — komisjoni aruandja **T. Kalbus** III lugemisel.

kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 1—4.

Armuanndmise küsimuste lahendamise kord Asutawas Kogus.

§ 1. Süüdlastele armuandmise ja karistuse kergendamise küsimusi otsustab Asutaw Kogu oma üldisel koosolekul.

§ 2. Punkt 1-ses nimetatud küsimused niihästi kohtuasutuse ettepanekul kr. k. p. s. § 775 põhjal, kui ka süüdlaste eneste palwed, tulewad arutamisele Asutawa Kogu komisjonis, kes Asutawa Kogu nime peale antawate palwete läbiwaatamiseks walitud.

§ 3. Komisjoni istumistest punkt 1-ses nimetatud küsimuste läbiwaatamisel wõtawad osa nõuandwa häälega Riigikohtu, ringkonnakohtu ja kohaliku rahukogu poolt määratud esitajad.

§ 4. Komisjon esineb Asutawale Kogule ettepanekuga igal juhtumisel, kui armuandmist ehk karistuse kergendamist kohtu poolt kr. k. p. s. § 775 järele palutakse, teistel juhtumistel ainult siis, kui komisjoni arwamise järele süüdlasele süüteo asjaolude tõttu tuleks armu anda ehk karistust kergendada.

Tunnistab komisjon palwe, mis mitte kr. k. p. s. § 775 põhjal sisse ei ole antud, põhjendamatuks, siis ei esine ta Asutawale Kogule ettepanekuga ja ta otsus on lõpulik.

Aruandja **T. Kalbus:** Et käesolew kord ka kiire on ja tal edasilükkamatuse iseloom olema peaks, sellepärast teen isiklikult wastawa ettepaneku.

Juhataja **A. Rei:** On ettepanek tehtud tunnustada, et sellel korral on

edasilükkamatuse iseloom. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud.

Panen terve eelnõu lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on armuandmise küsimuste kord vastu võetud.

5. Rahwawäelaste perekondade Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): § 6. Eelmises paragrahvis

nimetatud rahasumma suuruse, iga maakonna kohta eraldi, määrab kindlaks komisjon, kes töö- ja hoolekande-, sõja-, tootlus- ja rahaministeeriumide esitajatest koos seisab, kusjuures walitsuse poolt määratud kindlad hinnad aluseks võetakse. Kui aga sarnaseid kindlaid hindu ei peaks olema, siis võetakse aluseks tootlusministeeriumi andmete põhjal keskmised turuhinnad.

Täheendus: Selle paragrahwi järelle wäljamaksetaw üldine rahasumma ei wõi suurem olla, kui rahwawäelase elukutsele wastawa palgatariifi määr ühes perekonnaliikmete arwu kohaselt maksetawa perekonna-abirahaga.

A. Schipai (rhw.): Selle paragrahwi kohta on rahaasjanduse komisjoni poolt parandus tehtud, nüüd peaks ka rahaasjanduse komisjoni aruandja esinema.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Töökaitse komisjon on rahaasjanduse komisjoni parandused läbi waadanud ja ei leia võimalikuks neid toetada, nii pole ka wadjadust töökaitse komisjoni aruandjal neid ette kanda.

Juhataja **A. Rei**: Panen hääletamisele rahaasjanduse komisjoni paranduse § 6 kohta, § 6 järgmiselt muuta: „Eelmises paragrahvis nimetatud rahasumma suuruse iga maakoha (raiooni) kohta eraldi määrab kindlaks komisjon, kes töö- ja hoolekande-, sõja-, tööstus- ja rahaministeeriumi esitajaist koos seisab“.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas**: Nende paranduste seletuseks paar sõna. Esimese paranduse kohta: kuna seaduse järelle enam

paiukit toetusraha aluseks ei ole, siis ei ole ka tarwis tootlusministeeriumi esitajat komisjoni, kes toetusraha suuruse ära määrab. Teine parandus: „maakonna“ asemele tuleks panna „maakoh“ (raioon). Elukallidus ei kujune mitte maakondade järelle administratiivpiirides, waid omapäraselt.

Rahaasjanduse komisjon soowis seda seadust elastilisemaks, painduwamaks teha, toetusraha määrata elukalliduse raioonide järelle ja sellepärast on sõna „maakond“ asemel rahaasjanduse komisjoni redaktsioonis ette pandud sõna „maakoh“ (raioon).

Edasi leiab rahaasjanduse komisjon tarwilikuks wälja jätta tähendust § 6. juurde, millel ainult siis mõte oleks, kui § 5 nii oleks vastu võetud, nagu teda töökaitse komisjon ette pani, kui tema aga vastu wõeti rahaasjanduse komisjoni redaktsioonis, siis ei ole sellel tähendusel § 6. juurde mingisugust mõtet.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Rahaasjanduse komisjoni parandused § 6 juurde on 33 häälega 16 wastuseismisel vastu võetud.

Sellela langeb ära töökaitse komisjoni ettepaneku hääletamine.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 7. Selles seaduses määratud paiuki wäljaandmist korraldab töö- ja hoolekandeministeerium ning tema alamorgaanidena — walla-, maakonna- ja linnawalitsused.

J. Piiskar (sr.): Panen ette „tema alamorgaanidena“ asemele tarwitada „kohtadel“.

Aruandja **L. Johanson**: Ühinen selle ettepanekuga, sest et see on ainult redaktsiooniline muudatus.

Juhataja **A. Rei**: Panen § 7 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega §§ 8—13.

§ 8. Kõik need, kellel selle seaduse esimese, teise ja neljanda paragrahwi põhjal õigus on riigi poolt paiukit saada, annawad sellekohase palwe, kas suusõ-

naliselt ehk kirjalikult maal — kohalikule wallawalitsusele, linnas — linnawalitsusele ära, kes wiibimata selle seaduse 1, 2 ja 4 punktis tähendatud andmete kogumisele asub, mis hiljemalt 2 nädala jooksul lõpetatud peab olema.

§ 9. Wallawalitsused ja linnawalitsused on kohustatud ka siis, kui nende poole mitte sarnase palwega ei ole pööratud, nemad aga, kas miilitsa läbi, naabritelt wõi mõnel muul teel rahwawäelase perekonna raskest ainelisest seisukorrast teateid saawad, oma algatusel eelmises paragrahwis nimetatud andmete kogumisele asuma.

§ 10. Wallawalitsus saadab wiibimata maakonnawalitsusele sellekohase wormi järele paiukiõiguslikkude rahwawäelaste perekondade kohta puutuwad andmed ühes oma ettepanekuga, mida maakonnawalitsused wiibimata läbi waatawad ja paiukiandmise eitawalt wõi jaatawalt otsustawad. Linnas otsustab paiukiandmist linnawalitsus tema poolt kogutud andmete põhjal.

Linna- ja maakonnawalitsused saadawad jaatawad otsused paiukisaamise üle iga kahe nädala tagant kokkuwõetult töö- ja hoolekandeministeeriumi hoolekande osakonnale, kes need otsused kinnitab ja tarwilikud summad kohalikku- desse renteidesse saadab maakonna ja linnawalitsuse nimel paiuki wäljamaksimiseks.

§ 11. Maakonnawalitsused saadawad selle järele waldadesse nende perekondade nimekirjad, keda paiukisaajateks kinnitatud. Walla- ja linnawalitsus annab paiukisaajaks kinnitatud perekonna wanemale liikmele ehk rahwawäelase naisele paiukiraamatu, kuhu sisse kirjutatakse abisaajate perekonnaliikmete arw, nimed ja wanadus ning kui palju nad igaüks ja kõik kokku abi saama peawad — ministeeriumi poolt kinnitatud wormi järele.

§ 12. Paiukit antakse wälja wallawalitsustest ning linnawalitsustest kuu peale ette. Paiuki wäljaandmise üle tehakse paiukiraamatusse sellekohane märkus ning korraldatakse kohane raamatu pidamine.

§ 13. Linna- ja wallawalitsused peawad paiukisaajate perekondade koosseisu muutmise järele wäljwama. Miilitsale tehakse ülesandeks teatada kõigist sarnastest perekonna koosseisu muutmistest ko-

halikkudele wallawalitsustele wõi linnawalitsustele, kes abiraha wäljaandmist sellekohaselt parandab.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 14. Paiukisaajatele sõjawäelaste perekonnaliigetele antakse haiguse korral hinnata arstiabi ja paigutatakse arsti ettekirjutuse järele haigemajadesse riigi kulul. Haigemajas rawitsemisel olemise aja eest sõjawäelase perekonnaliikmele paiukit ei makseta.

Aruandja **A. Oinas**: Rahaasjanduse komisjon arutas seda punkti ja parandas teda nii, et ta wastaks tööoludele. Töökaitse-komisjoni redaktsioonis tuleksid § 14 põhjal haiged haigemajadesse paigutada arsti ettekirjutuse järele. See tekitaks raskusi ja jääks ainult heaks soowiks selle tõttu, et meil haigemajad kõiki soowijaid wastu wõtta ei jõua, paljudes kohtades ei olegi haigemaju. Rahaasjanduse komisjon parandas sellepärast seda paragrahwi nõnda, et ta tööoludele wastaks. § 14. kõlab rahaasjanduse komisjoni redaktsioonis järgmiselt: „Paiukisaajate rahwawäelaste perekonnaliikmete haigemajades arstamise ja kogukonna teenistuses olewate arstide poolt antud arstiabi andmise kulud wõetakse riigi kanda. Haigemajas rawitsemisel olemise aja eest sõjawäelase perekonnaliikmele paiukit ei makseta.“

Wiimane lause on wõetud töökaitse komisjoni seaduseelnõust.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Et see ettepanek ainult redaktsiooniliselt paragrahwi muudab, siis ühinen sellega.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on parandusega ühinenud. Nüüd panen ma § 14 ühes tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 14. ühes tehtud parandusega on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 15. Kõik abiandmise asjaajamise kulud kaetakse omawalitsuste summadest.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) § 15 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):
§ 16. Abiandmine kestab:

1. Üks kuu pärast rahwawäelase teenistusest koju tulekut, kes perekonna eest on hoolitsenud;

2. kunni rahwawäelasele või perekonnaliikmetele paiuki määramiseni töowõimetuse või surma puhul.

Töö- ja hoolekandeministeeriumiesitaja **A. Ennemuist**: Ma panen ette selle paragrahwi teise punkti sõna „rahwawäelase“ juurde lisada, sõnade „määramiseni“ ja „töowõimetuse“ wahele, sest et muidu arusaamatusi võib tekkida selle kohta, kelle töowõimetuse puhul abiraha antakse.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ühinen selle parandusega.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja on tehtud parandusega ühinenud; panen § 16 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 16. on ühes parandusega nähtawa enamusega wastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 17. Selle seaduse mittetäitmise või rikkumise üle wallawalitsuse poolt võiwad asjasthuwitatud isikud kaebtusi anda maakonnawalitsusele, kuna selle wiimase ja linnawalitsuste peale kaebtusi töö- ja hoolekandeministeeriumi hoolekande osakonnale anda võib. Wiimase otsus on lõpulik. Edasikaebamiseks määratakse kahenädaline tähtaeg otsuse kirjalikust teadaandmise päewast arwates.

Täheendus: Selle seaduse põhjal antawad kaebtused ja palwekirjad on margimaksust wabad.

J. Piiskar (sr.): Palun 4-nädalise tähtaja määrata, sellepärast et siin ikkagi abitarwitajatega tegemist on, ja 2-nädalisest tähtajast wähe oleks.

H. Nurk (sd.): Teen ettepaneku seda wäidet wälja jätta. Wene ametiasutused wõtsid kõik palwed wastu, kui sõda 2 aastat oli kestnud, meie wõiksim kas või mitu aastat neid wastu wõtta.

T. Kalbus (töer.): Ma teen ettepaneku mitte 4-nädalist tähtaega määrata, waid kuuajalist, sellepärast et igas seaduses pole kuu mitte 4 nädalat; kuus

wõib olla 30, 31 või koguni 28 päewa — sellepärast on kuu otstarbekohasem.

Juhataja A. Rei: On tehtud ettepanekud rhs. Piiskar'i poolt 4-nädalise tähtaja kohta rhs. Nurk'i poolt ära jätta see termin ja rhs. Kalbus'e poolt kuuajaline termin. (J. Piiskar, sr.: Wõtan oma ettepaneku tagasi.) Rhs. Piiskar on oma ettepaneku tagasi wõtnud. Jääb järele kuuajaline tähtaeg ja küsimus, kas termini üldse määrata.

Töö- ja hoolekandeministeeriumiesitaja **A. Ennemuist**: Siin seletati, et Wene seaduses ei ole termin ära määratud, ometi on Wene seaduste kogu XIII köite § 570-das termin üks kuu edasikaebamiseks ära tähen-datud.

Juhataja A. Rei: Et komisjoni aruandja rhs. Kalbus'e ettepanekuga ühineb, sellepärast tuleb hääletamisele ainult rhs. Nurk'i ettepanek ja sellejärele § 17 ühes rhs. Kalbus'e poolt tehtud parandusega.

(Hääletatakse.) Akl. Nurk'i ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. (Hääletatakse.) § 17 on ühes akl. Kalbus'e parandusega wastu võetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 18 ja 19.

§ 18. Maakonna- ja linnawalitsuse ülesandeid, mis selles seaduses ette nähtud, võib maakonna- või linnawalitsuse otsuse põhjal nende hoolekande osakondade peale panna.

§ 19. Selle seaduse maksmapanemisega kaotab sellekohane Wene riigi seadus oma makswuse.

Juhataja A. Rei: Peale selle on rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanek tulnud sellele eelnõule juurde lisada 20-nes paragrahw. „§ 20. Rahwawäelaste perekondadele, kelle toitja enne selle seaduse wäljakuulutamist rahwawäkke on wõetud või astunud, hakatakse paiukiraha arwama alates 1. nowembrist 1919. a., kui rahwawäelane mitte hiljemalt wäeteenistusse ei ole wõetud või astunud“.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja A. Oinas: Selle ettepa-

neku seletuseks ei ole mul palju öelda. Rahaasjanduse komisjon waadates läbi arwud, mis töö- ja hoolekandeministeerium ette pani summa kohta, mis välja maksta tuleks, tuli otsusele, et sel kujul, nagu see paiukiseaduse eelnõu järele kujuneks, kus toetusraha anda tuleb, sellest silmapilgust peale, mil rahwawäelane teenistusesse wõeti wõi astus, see riigile suuri raskusi teeks, sest et 50—60 miljonit marka korraga välja maksta tuleks. Töökaitse komisjoni esitajal on teistsugused andmed käes, mis näitawad, et see summa märksa wäiksem saaks olema. Rahaasjanduse komisjon, toetades töö- ja hoolekandeministeeriumi arwude peale, paneb ette § 20 järgmisel kujul: rahwawäelaste perekondadele, kelle toitja enne selle seaduse wäljakuulutamist rahwawäkke on wõetud wõi astunud, hakatakse paiukiraha arwama alates 1. nowembrist 1919. a. kui rahwawäelane mitte hiljemalt wäeteenistusse ei ole wõetud wõi astunud.

A. Schipai (rhw.): Ma panen ette wiimased sõnad, „kui rahwawäelane mitte hiljemalt wäeteenistusse ei ole wõetud wõi astunud“, välja jätta. § 1 on öeldud, et maksetakse sest päewast, mil tema toitja wäeteenistusse wastu on wõetud, sellega on see ettepanek juba maksew, erand on nende kohta tehtud, kes enne wäeteenistusse on astunud, kui seaduses määratud tähtaeg ette näeb.

Aruandja A. Oinas: Härra Schipai ettepanek on wastuwõetaw, kui § 1-sest sõnad „sellest päewast, kui rahwawäelane teenistusse wõeti“ tagasi oleksid lükatud, siis oleks sellel lõpul mõte olnud, et need sõnad aga § 1-sse jäid, siis on lõpusõnad ülearused ja mina isiklikult ei waidle härra Schipai paranduse wastu.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist:** Mina teen siiski ettepaneku seda paragrahwi mitte sellel kujul wastu wõtta, nagu siin on öeldud, nimelt: „Rahwawäelaste perekondadele, kelle toitja enne selle seaduse wäljakuulutamist rahwawäkke on wõetud wõi astunud, hakatakse paiukiraha arwama alates 1. nowembrist 1919. a.“ Meil on praegu 5. detsember ja wõib olla läheb seaduse wäljakuulutamiseni aeg edasi, ütleme 15. detsembrini, wõib olla jaanuarinigi. Nüüd

tekib küsimus, mis ajast paiukiraha maksma hakata, kui perekonnatoitja pärast 1. nowembrit, kuid enne selle seaduse wäljakuulutamist on sõjawäkke wõetud, ütleme 10. 20. wõi isegi 29. jaanuaril. Selle paragrahwi järele tuleb nende kõigi perekondadele paiukit määrata 1. nowembrist 1919. a. alates. Seadus wõib olla kuulutatakse välja alles jaanuarikuul, paiukit maksma tuleks aga hakata, kui rahwawäelane detsembrikuus teenistusse wõetud, nowembrist alates. See ei ole mitte õige. Sellepärast panen ma ette § 20 järgmiselt muuta: „Rahwawäelaste perekondadele, kelle toitja enne 1. nowembrit 1919. a. rahwawäkke on wõetud wõi astunud, hakatakse paiukiraha arwama 1. nowembrist 1919. a. alates.“ Siis kaoks niisugune küsimus iseenesest ära.

A. Schipai (rhw.): Ma usun, et selle seaduse § 1 selgesti ära ütleb seda, et rahwawäelase perekonnal on õigus paiukit saada sellest päewast alates, milal tema toitja rahwawäkke wõeti wõi astus. (W a h e l h ü ü e: M i s s u g u s e s e a d u s e j ä r e l e?) Sellesama seaduse järele, mis meil praegu arutamisel. Iseenesest arusaadaw on ju, et kui perekonnatoitja nowembri-detsembrikuul mobiiliseeriti, tema perekond õigustatud on sellest päewast alates riigi poolt abi saama. Selles mõttes arwan ma, et igasugune parandus siin ülearune on ja tagasi lükata tuleb, sest tekst ütleb kõik isegi selgesti ära.

J. Piiskar (sr.): Selle seaduse järele tahetakse sõjawäelaste perekondade eest hoolitsemist korraldada ja tahetakse seda korraldust 1. nowembrist alates maksma panna. Nagu komisjoni aruandja juba minewal korral tähendas, lubas walitsus sõjawäkke astunute wõi kutsutute perekondade eest hoolitseda. See lubadus on awalikult antud, seda on pealt kuulnud ka need, kellesse asi puutub ja on selle hoolitsuse peale lootes tarwiduse korral laenanud, wõi mingil muul wiisil teiste toetust tarwitanud, toetades selle peale, et riigi poolt saadawa abi puhul kõik sarnased wahekorrad õiendatud saawad. Nüüd tahab aga riik wekslit välja lunastamata jätta ja sellega kõik need isikud, kes tema teatud lubadusega on rehkendanud, äärmiselt raskesse seisukorda tõugata. Nendelt tulewad nõudma wõlauskujad, korteriüürijad jne.

maksu, ja tarwitawad nõudmise mitte-täitmise puhul muidugi karme abinõusid. Nii et juba selles mõttes siin teataw wastolu on endise korralduse ja lubamise ning praeguse määruse wahel.

Siis tähendati siin, et selle seaduse järele, kui ta nowembrist 1918. a. maksma panna, tulla suured summad tagant järele wälja maksta. Kui nüüd selle paragrahwi wastuwõtmist sellega põhjendatakse, et riigil tulla suured summad wälja maksta, siis tulewad need summad ka praegumaks wa Wene seaduse järele maksta, wõib olla küll natuke teistsuguses suuruses ja teistsuguses wahekorras ja wõib olla isegi vähem õiglaselt, aga wälja maksta tulewad nad ikkagi. Wene seaduse järele oli teatawatel isikutel, osalt isegi ka warandusega isikutel, paiukisaamise õigus, nii et meie selle paragrahwi wastuwõtmisega õieti wihma käest räästa alla satume ja riigi wäljaminekuid mitte kokku ei hoia, waid wastu wõtame isesuguse abiraha jaotamise wiisi, mis tegelikult palju vähem otstarbekohane on. Kõiki eelnimetatud põhjusi silmas pidades teen ettepaneku, seda paragrahwi tagasi lükata ja sellele seisukohale asuda, millele asus töökaitse komisjon, et riik peab oma antud lubadust täitma.

Juhataja **A. Rei:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson:** Läinud koosolekul, kui seesama küsimus üles tõsteti, näitasin ma, et Wene seaduse järele sõjawäelaste perekonnaliigetel õigus oli paiukit saada sõjawäelase moona suuruses, umbes 200 rubla wäärtuses. Seda pole nad aga mitte kätte saanud. See seadus on ka meil omal ajal makswaks tunnistatud, kuid siiski on kõigehädalisematele kannatajatele toetust antud $\frac{1}{2}$ —3 m. päewas, umbes 10—300 marka perekonna peale kuus. Selle juures on aga keskwalitsus, kust seda toetusandmist korraldati ja omawalitsuse asutused, kes toetusandmist tegelikult läbi wiisid, abitarwitajatele seletanud, et warsti määrus ilmub, mille järele nendele puuduw summa tagant järele wälja makstakse. Ja kõige selle peale wõib rahaasjanduse komisjon weel sarnase ettepanekuga esineda, põhjendades, et riigil 60—70 miljonit wälja anda tuleks. Ma juhin weel kord rahaasjanduse komisjoni tähelepanu selle peale, et see summa liialdatud on.

Rahaasjanduse komisjonil oli 3 päewa aega seda järel uurida, ja ometi tuleb rahaasjanduse komisjoni esitaja täna siia oma, mitte sugugi kohase ettepanekuga. Kui rahaasjanduse komisjonil kindlaid andmeid ei ole, ei tohiks ta ka seadust muutma hakata. Rahaasjanduse komisjon ei too mingisuguseid kindlaid põhjendawaid arwusid ette. Mina aga tõin juba minewal korral arwud, et abi on antud 1133 inimesele. See tähendab, niipalju on neid kehwa inimesi, kelle sissetulekud ei ole registreeritud ja neile tuleks kõigile tagant järele maksta see, mis puudu jäänud. Rahwawäelaste perekondade seisukord on wilets, seda wõib igaüks tunnistada, kes mitte üksipäini pealinna käidawamatel tänawatel ei jaluta, waid kes ka agulites nende inimeste juures on käinud, kes mitte 3 korda päewas roogade all nõtkuwa laua juures ei söö. Need perekonnad on paremaid aegu oodates käesolewa kitsikuse korral riideid ja wäärtuslikuma majakraami rahaks teinud, tarbenõud ära müünud, sellega laastanud perekonna waranduse, mis rahwawäelase sõttakutsumise korral oli. Seda on nad teinud ootuses abiraha peale, milal wõimalus oleks oma olukorda wähegi parandada. Ja kui nüüd sellekohane seaduseelnõu arutamisele tuleb, siis wõetakse tema wastu teatawas mõttes tagasikiskuw seisukoht. Nii pole see mitte õige. Riiklikult seisukohalt waadates on ju palju suurem kahju, kui tuhanded lapsed, noorsugu, — meie lootus, — nälga sureb, kui tähendatud summa wälja maksta. Missuguse õigusega tahab rahaasjanduse komisjon sõdurite perekondadele seda paiuki wäljamaksmist keelata, mille peale neil õigus on ju isegi ka Wene seaduse järele? Sõdurid on oma kohust täitnud kodumaa ja riigi wastu, neil on õigus saada seda, mida neile nüüd wälja maksta ei taheta. Riik peab ka oma kohuse sõdurite wastu täitma. Siin tähendati, riik on weksli wälja andnud, kuid riik peab selle weksli ka lunastama, sest muidu tehakse ka riigile ükskord oksjon. Sõdurid täites oma kohust isamaa wastu, on sellest huwitatud, et nende perekonnad elada wõiksid. Ma palun tungiwalt, et rahaasjanduse komisjoni ettepanek tagasi lükataks ja seadus sel kujul, nagu ta töökaitse komisjoni poolt ette pandud, wastu wõetaks.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist:**

Et nende arwude kohta, millega rahaasjanduse komisjon opereerinud, kahtlus on tekkinud, siis toon mõned neist arwudest siin ette. Et need arwud mitte täpipealsed ei ole, on iseenesest mõistetaw, sest et tarwidus nende järele alles liig hilja tõusis. Peab ütlema, et aluseks wõib wõtta siin kahte asja. Kui aluseks wõtta nende palwekirjade arw, mis rahwawäe peakomisjoni on antud, ja selle najal katsuda wälja rehkendada paiukirahaks minewa summa suurust ja kulusid, siis saame järgmised arwud. Rahwawäe peakomisjoni antud palwekirjade arw on 13.674. Wahele pean tähendama, et need arwud, mis siin ette kannan, on oktoobrikuu andmetest. Nende palwekirjade põhjal wabastati tol ajal 2448 isikut, tagasi lükati 9.421 palwekirja. Nii on wabastatud kogu palwekirjade arwust 20%. Kui arwata, et läbiwaatamata palwekirjadest ka wabastataks 20%, siis saaks wabastatud kokku 2765 inimest. Töö- ja hoolekandeministeerium on arwanud, et tagasilükatud palwekirjadest on enamwähempõhjendatud 60%. Kokku peaks abi saama 6.545 inimese perekonda. Töö- ja hoolekandeministeerium leiab langenud rahwawäelaste perekondadele abiandmise andmetel, et iga perekonnaga rahwawäelase kohta tuleb umbes 1,8 inimest. Selle arwu asemele wõib wõtta 2 inimest. Nii tuleks siis abi anda kokku 13.090 inimesele. Paiukiks töökaitse komisjoni poolt ettepanud normi arwates tuleb aastas wälja anda 59.000.000. Need on ühed andmed, mille najal töö- ja hoolekandeministeerium abiandmise wäljaminekuid katsus wälja rehkendada. Peale selle on olemas veel teised andmed, nimelt et iga 1.000 mobiliseeritud rahwawäelase kohta on 691 abitarwitajat. Kokku on meil mobiliseeritud 48.000 meest. Kui iga 1000 inimese kohta 691 abitarwitajat arwata, siis tuleks wälja anda Wene seaduse järele 34.000.000 marka ja töökaitse komisjoni projekti järele 91.897.000 marka aastas. Mis puutub aga sellesse, et töö- ja hoolekandeministeeriumil senni abiandmiseks rahwawäelaste perekondile liig wäike summa wälja on läinud, kokku 361.300 marka, siis tuleks see sellest, et ajutise walitsuse otsuse järele krediit selles suuruses on lubatud. Töö- ja hoolekandeministeerium annab sellest summast wälja summasid maakonnawalitsustele, kes siis oma äranägemise järele kõigerohkem

puudust kannatawatele perekondadele abi annawad, see on neile perekondadele, kes teisiti läbi ei saa. Abi on antud Tallinna linnas 15—100 margani kuus. 100 marka on antud kõigewiimasel ajal. Narwa linnas on abi antud 15—30 margani kuus, Wiljandis 10—40 margani, Tartus — 45 marka, Rakweres 10—40 margani, Pärnus 5—12½ margani kuus, Paide kohta ei ole arwu teada. Kui abiraha andmist uuele alusele seada, siis suurenewad need wäljaminekud palju. Aluseks wõtta sennist abiandmise summat uue abiandmise summa wäljarehkendamiseks kuidagi ei wõi.

Aruandja L. Johanson: Need arwud ei tõenda midagi. See arw, kui palju palwekirju sisse on antud, et rahwawäelasi wabastada perekondlikkudel põhjustel, on tähtsuseta. Muidugi mõista, sel wiisil saame kohutawad arwud. Nagu ministeeriumi esitaja ise ütles, on üks jagu nendest palwekirjadest tagasi lükatud ja kui palwekirjasid sisse antakse, siis ei tähenda see veel, et sellel inimesel, kelle perekond palwekirja sisse annab, mingisugust warandust ei ole ega ka muid sissetulekuid. Abiraha antakse aga ainult nendele, kellel muud sissetulekut ei ole, see tähendab, kellel muud üle ei jää, kui ära surra. Sellepärast need arwud midagi ei tõenda. Mina ei wõtnud ka neid summasid aluseks, mis siimaani wälja on antud, waid arwu, kuipalju inimesi on ennast registreerinud abisaamiseks, see on niisuguseid, kellel muid sissetulekuid ei ole, ja kellel tingimata abi tarwis on ja neid on 1.133. Lõpuks pean veel tähendama, et see rahaline küsimus üldse on kõrwaline asi. (Hüüe paremalt poolt: „O h o o!“) Sellepärast, et nagu ma juba tähendasin, perekondadel oli õigus seda abi saada. Teiseks, kuidas raha kokku saada, see on teine asi. Siin tuleks siis arutada, kuidas maksusid rohkem sisse nõuda, sest meil ei ole veel õieti sissetulekumaksugi maksetud ja mina leian, et kui on ühed, kellel kõik on, kuna teistel aga midagi ei ole, siis tuleb ka neid, kes wäe seljataga on, kelle perekondi wäerinnal ka kaitstakse, tuleb ka neil rohkem selle kodumaa heaks ohwerdada, kui seda mitte teisiti ei tehta, siis tuleb neile maksusid peale panna. Pööran selle peale tähelepanu. Sellepärast ärgu hakatagu niisuguse hädatarwituse jaoks nõutawaid summasid kärpima, sest niisuguse kärpimisega ei tehta veel head riigi

eelarwetele, waid tuleb maksusid korraldada. Kui nüüd rahaasjanduse komisjon seda energiat, mis ta selle seaduse kärpimise peale kulutab, parema maksusüsteemi sisseseadmiseks tarwitaks, oleksid need sõdurid, kes tagasi tulewad, talle palju rohkem tänulikud. (P a h e - m a l p o o l k i i d u a w a l d u s e d.)

Aruandja A. Oinas: Ma tahaksin Asutawa Kogu tähelepanu 3 asja peale juhtida. Minu arwates on need süüdistused ülearused ja põhjendamata, mis härra Johanson rahaasjanduse komisjoni peale tõstis. Rahaasjanduse komisjon ei teinud oma ettepanekut sugugi mitte, et keelata paiukiraha maksta nendele sõdurite perekondadele, kes seda Wene seaduse järele peawad saama. Rahaasjanduse komisjoni parandus on maksew ainult käesolewa seaduse kohta. Rahaasjanduse komisjonil ei olnud mitte weneaegne seadus arutamisel, kas teda makswaks tunnistada wõi mitte. Oma ettepaneku tegi rahaasjanduse komisjon selle seaduse kohta, mitte et abiraha keelata, waid selles seaduses määratud abiraha tagant järele maksmist takistada. Siis tahaksin ma tähelepanu selle peale juhtida, et töökaitse komisjoni aruandja rhs. Johanson tähendas, et rahaasjanduse komisjon oleks pidanud parem uue maksusüsteemi välja töötama, kui abiraha kärpima. Mis puutub sellesse, et rahaasjanduse komisjon peaks maksusüsteemi välja töötama, siis pean ma tähendama, et see otsekoheselt rahaasjanduse komisjoni asi ei ole. Meil on selle jaoks kaks walitsusasutust olemas, see on raha- ja siseministeerium ja selles asjas tuleb nende poole pöörata. Rahaasjanduse komisjon oma poolt ei jõua enam kui seaduseelnõusid ja eelarweid läbi waadata. Kui meil makswatest maksuseadustest puudus on, siis on minu arwates asjata töökaitse komisjoni aruandjal etteheiteid teha rahaasjanduse komisjonile, sest tema peale ei ole Asutawa Kogu poolt maksuseaduste kokkuseadmise töid mitte pandud. Kordan weel, see ei ole komisjoni ülesanne ja temale ei ole seda kohuseks tehtud, selleks on meil wastawad riigiasutused olemas. Mis puutub praegusesse ettepanekusse, siis on rahaasjanduse komisjon oma seisukoha ette kandnud ja tema teeb oma ettepaneku andmete põhjal, mis töö- ja hoolekandeministeeriumist saadud. Ra-

haasjanduse komisjon läks riiklikust seisukohast välja, silmas pidades, et mitte ükski sõdurite perekonnad ei tarwitse abi, waid meil on üldse tarwis waeste eest suuremal määral hoolt kanda. Rahaasjanduse komisjon arwas, et ei tohiks tähelepanu pöörata mitte üksiku liigi peale, waid waeste peale üldse, peaks selle põhiseaduse punkti maksma panema, mis nõuab, et Eesti kodanikkude eluülespidamine kindlustatud oleks. Sellekohaselt tuleks meil hoolt kanda üldse kõigi puudustkannatawate eest, sest kui meie ühe liigi eesõiguslikule seisukohale seame, siis ei ole õige, et sealsamas kõrwal hädasse ja wiltsusse jäetakse teine liik. Silmas pidades, et meil suur hulk waeseid on peale sõdurite perekondade, leian mina, et nende kõikide eest hoolekandmist peaks võimaldatama riigi wäikeste sissetulekutega. See on Asutawa Kogu südametunnistuse asi, kas ta tagant järele maksta soowib wõi ei; rahaasjanduse komisjon ei tungi oma seisukohaga peale, waid komisjon pani oma arwamise kaalumiseks ette.

Juhataja A. Rei: Sisse on tulnud 2 ettepanekut: rahaasjanduse komisjoni ettepanek, mille juurde rhs. Schipai ettepaneku tegi, välja jätta sõnad: „kui rahwawäelane mitte wäeteenistusse ei ole wõetud wõi astunud“, teine ettepanek on töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Siin olen nüüd mina rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga ühel arwamisel, et põhiseaduse § 7 tuleb maksma panna, see tähendab, tuleb igasugune kinnitus ka tööpuuduse wastu maksma panna, see on, kui inimesel ei ole tööd, ei ole ka mingisuguseid sissetulekuid, siis peab temale riiklikku toetust antama. Aga ma ei tea, kuidas tahetakse seda seadust maksma panna, kui nüüd keelatakse ühele liigile seda toetust, kes oma teenusega selleks kõigerohkem õigustatud on, ja kelle teenuse arwele tuleb seda panna, et meie riik üldse olemas on. Kui juba sellele liigile seda ära öeldakse, et teda mitte ei kindlustata, siis võib selle peale öelda, et ka selle üldise kinnituse seaduse maksmapanemisega paremat ei saa olema.

Rahaasjanduse komisjoni esitaja ütleb, et nende ülesanne ei ole mitte maksuseaduse väljatöötamine, mina aga ütlen, et see Asutawa Kogu ülesanne on ja

sellekohane komisjon on rahaasjanduse komisjon Asutawas Kogus ja tema kohus on seda asja ka alustada, mitte aga üksi arutada, mis walitsus sisse annab. Kui töökaitse komisjon ka sellele seisukohale oleks asunud, siis ei oleks neid seaduseelnõusid mitte olemas. Sarnase wabandusega küll kuigi kaugele ei saa. Riiklik seisukoht, see on mingisugune sirni, mille taha tahetakse minna. (Wahelhüüe paremalt poolt: Mis on riik?) Mis on riik? Ma ütlen, mis tema on. Teie teate seda Wene keeles, mina wõin seda ka Eesti keeles öelda: riik on iseseiswa wõimu poolt walitsetaw teatawal maa-alal asuw wabade kodanikkude ühiseluline kord. See on riik. (J. Temant, maal.: Jah, õpetage, õpetage.) Ma wõin teid õpetada, ehk ma küll jurist ei ole, aga teen seda siiski. Ja peaelement riigis on rahwas, ning walitsuse asi on rahwa hea käekäigu eest hoolitseda. Siin selles seaduses tehakse sellega tegemist, et seda rahwast aidata, seda osa rahwast, kes nüüd on sattunud raskesse seisukorda, sellepärast et need inimesed, kes neid toitsid, et need on kohused täitnud isamaa wastu.

Ma ütlen, trükipress on halb abinõu, et seda seadust maksuma panna. Tuleks sõjamaksu maksuma panna neid, kes wäe seljataga on ja kes mitte sõjas ei ole olnud.

Juhataja **A. Rei**: Seega on hääletamisel rahaasjanduse komisjoni ettepanek, akl. Schipai ettepanek ja töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja ettepanek. Rahaasjanduse komisjoni ettepanek käib järgmiselt: „Rahwawäelaste perekondadele, kelle toitja enne seaduse wäljakuulutamist rahwawäkke on wõetud wõi astunud, hakatakse naiukiraha arwama alates 1. nowembrist 1919. a., kui rahwawäelane mitte hiljemalt wäeteenistusse ei ole wõetud wõi astunud.“

Teine ettepanek oli härra Schipai ettepanek — wiimane lause wälja jätta. Sellega on rahaasjanduse komisjoni aruandja ühinenud ja jääb järele töö- ja hoolekandeministeeriumi ettepanek, mis järgmiselt redigeeritud: „Rahwawäelaste perekondadele, kelle toitja enne 1. nowembrit 1919. a. rahwawäkke wõeti wõi astus, hakatakse paiukit maksuma selle seaduse järele 1. nowembrist 1919. a.

alates.“ Ma panen hääletamisele esiteks töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja ettepaneku. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Teiseks tuleb hääletamisele rahaasjanduse komisjoni ettepanek. (Hääletatakse.) Rahaasjanduse komisjoni ettepaneku poolt on 20 ja wastu 35 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Järele on jäänud rhs. Schipai teine ettepanek, igalpool „paiuki“ asemele panna „toetus“, kuid see parandus tuleb alles III lugemisel hääletamisele.

6. Politseikorraldus — I lugemisel.

Seadusandliku komisjoni aruandja **T. Kalbus**: Eelmisel koosolekul andsin ma juba aru politseikorralduse üle ja tegin ettepaneku esimesele lugemisele asuda. Kuid koosolekul ei olnud kwoorumi, sellepärast lõpetati koosolek ära. Ma arwan, et praegu ei ole ma mitte kohustatud aruannet ette kandma.

Ma teeksin ettepaneku esimesele lugemisele asuda.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud I lugemisele asuda.

Aruandja **T. Kalbus**: Ma teeksin ettepaneku seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta ja teisele lugemisele üle minna.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

7. Seaduseelnõu omawalitsuste heaks nende 1919. a. puudujääkide katteks wõetawate täiendawate maksude kohta — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas**: Selle seaduse üle olid pikemad waidlused läinud koosolekul, kus otsus tehti, wastu wõtta I lugemisel ja II lugemisele, see on üksikasjalisele arutamisele asuda. Seda otsust silmas pidades, loen selle seaduse pealkirja ette (loeb): Seadus omawalitsuste heaks nende 1919. a. puudujääkide katteks wõetawate täiendawate maksude kohta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu võetud.

Aruandja **A. Oinas** (loeb):

§ 1. Linna-, maakonna-, alewi- ja walla omavalitsustele antakse õigus 1919. a. puudujääkide katteks täiendavalt sissetulekumaksu võtta neljakordse määrani sellest, mis meil ajutise walitsuse poolt 8. aprillil 1919. a. vastu võetud määruse järele 1918./19. aasta sissetulekumaksu sissenõudmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 24, 1919. a. nr. 60) lisamaksuna on lubatud võtta.

Juhataja **A. Rei:** Sõna on rahwasitajal Oinas'el.

A. Oinas (sd.): Selle § 1 kohta oleks mul isiklik parandus ette panna, nimelt tuleks selle paragrahwi järele igal maksumaksjal maksta täiendavat sissetulekumaksu neljakordsel määral sellest, mis nad lisamaksuna pidid maksma omavalitsuse kasuks. Mis puutub 1919. a. sissetulekumaksusse enesesse, siis on see erandlik oma iseloomu poolest. Tema paneb sissetulekumaksu alla kõik maksumaksjad, ilma et wälja eraldaks maksumaksjate hulgast väiksema sissetulekuga maksjaid. Teistes maades wabastatakse sissetulekumaksust waesemaid kihtisid nõndanimetatud eksistentsi miinimumi seisukohalt, nimelt need maksumaksjad, kelle sissetulek alla eksistentsi miinimumi on, wabastatakse harilikult sissetulekumaksust. Inglismaal näiteks ei käi sissetulekumaksu alla need maksumaksjad, kelle aastane sissetulek on alla 250 naela. Saksamaal wabastatakse sissetulekumaksust need, kelle aastane sissetulek on alla 2.000 marga. Uue Erzbergeri seaduse järele need, kelle sissetulek on alla 1.000 marga. Meie okupatsiooniaja sissetulekumaks ei tunne mingit eksistentsi miinimumi, seal peab iga maksumaksja, saagu ta oma sissetuleku kas wõi santimisest, maksu maksma, kui ta aga 16 a. wanaks on saanud ja mitte üle 60 a. wana ei ole ja kui ta töowõimuline on, muud kitsendust ei ole. Need, kelle sissetulek alla 800 marga on, maksawad 8 marka. Ka neilt, kelle sissetulek alla eksistentsi miinimumi on, lisamaksu neljakordsel määral võtta oleks ülekohus, waeste käest weel omavalitsuse kasuks võtta maksu 20 marka, see oleks imelik. Mina tuletan neid sõnu meelde, mis eelkõneleja rhs.

Johanson siit kateedril ütles, et tuleks maksusid panna marodööride peale. Minu arwates tuleks wabastada väiksema sissetulekuga maksjaid lisamaksust. Kõigewäiksem maks oleks selle seaduse järele 20 marka omavalitsuse kasuks. Peaks isegi wabastama neid sissetulekumaksu maksjaid, kelle sissetulek 2—3000 marka aastas on. Waesemate kihtide käest maksu sissenõudmine sünnitab enam meelepaha ja halba meelt ja läheb ehk enam kulusid kirjawahetuse ja ametnikkude kulude katmiseks ära, kui maksumaksjate wäärt on. Peab erandid tegema waesematele maksumaksjatele ja kõrgendama progressiivselt sissetulekumaksu. Selles mõttes panen ette juurde lisada sõnade järele: „sissetulekumaksu võtta“ järgmist parandust järgmisel määral: „sissetuleku pealt 600—1000 kahekordse, 1000—2000 kolmekordse ja üle 2000 neljakordse määrani“ ja § 1 lõppu järgmine lause juurde lisada: „sissetulekud alla 600 marga aastas wabastatakse lisamaksust.“

H. Kuusner (rh.w.): Ehk küll meie omavalitsuse asutused on praegu väga raskes seisukorras, siiski ei saa meie selle seaduseelnõu läbiwaatamise juures mitte ainult omavalitsuse asutusi silmas pidada. Sissetulekumaksu maksjate hulka kuuluvad harilikult niisugused liigid, kes just mitte kõigerikkamate hulka ei kuulu, ametnikud ja teised, kelle juures kindlasti teada on, et nad oma sissetulekuid mitte warjata ei saa. Nema makswad oma sissetulekumaksu kõigekorralikumalt. Marodöörid oskawad oma sissetulekut muidugi maskeerida. Kui nüüd kõigi kehwmate maksumaksjate lisamaksu tõesti neljakordselt tõsta, siis oleks see natuke liiga suur. Meil on ju weel olemas kommunaalasutusi, kellel warandusi on olemas, mida ette võetud otstarbekohaselt väga kergesti oma wäljaminekute katteks kasutada wõiwad. Mina leian, et sarnane maks selles suuruses just õiglastele maksumaksjatele liiaks koormavaks läheb, sellepärast teeksin ma sarnase kompromissi ettepaneku, mis maksumaksjate wõimist silmas pidades neid raskemast seisukorrast wälja aitab, et täiendavat sissetulekumaksu mitte neljakordselt võtta, waid kahekordselt, selles määras, mis omavalitsustel saada on.

H. Nurk (sd.): Mina oleksin rhs. Kuusner'i ettepanekuga täiesti nõus ja

teeksin ettepaneku väljaminekute katteks täiendawat sissetulekumaksu mitte wõtta, senni kui lubatud maksud kõik väljaminekud kinni kataksid. Rhs. Kuusner tähendas ka, et on tarwis raha väljamineku katmiseks, tähendas ka, et need väljaminekud on hädalised, kuid kuidas oleks võimalik sellest kriitilisest seisukorrast välja pääseda, kui tarwilikke maksusid ei saa määrata. Mina olen waadanud kõik wallawalitsuste ja maakonnawalitsuste andmed, mis siseministeeriumisse nimetatud kohtadest on tulnud, läbi ja kuigi neljakordselt sissetulekute ja liikumata waranduse maksu tõstaks, on siiski puudujääk. Ja millega mõeldakse siis need kulud kinni katta? Suurem osa waldu ehk jõuaks oma kulusid katta, kuid jääb siiski tähtis osa waldu järele, kes oma kulusid katta ei suuda. Rhs. Kuusner soovitas wõlga wõtta, mina aga ütlen, et praegusel ajajärgul, kus rahakurs nii alla on kruwitud, pole mitte soovitaw laenu teha, sest seda laenu tuleb ehk siis tagasi maksta, kui rahakurs kõrgemal seisab, sellega tuleks aga walla majanduslikku elusse pankrott. Nii ei saa mina kuidagi ühineda rhs. Kuusner'iga. Pealegi § 5 jätab võimaluse omawalitsuste asutustele seda maksu vähendada. On ju waldu, kus wõetakse maksu harilikul määral, ja sellega puudujääki katta suudetakse, kuid on ka teisi, kus ka neljakordne maksu tõstmine kaudeltki puudujääki kinni katta ei suuda, ja nõnda pole sugugi võimalik omawalitsuse asutustel ilma maksudeta läbi saada.

H. Kuusner (rhw.): Need tõendus, mis rhs. Nurk ette tõi, need wõiwad väga tõenäolised olla sellest ringkonnast, millest tema rääkis. See on arusaadaw walla omawalitsuste seisukohast, iseäranis veel seda silmas pidades, et liikumata waranduse ja sissetulekumaks väiksel määral on määratud, sest huwi selle maksu wastu ei olnud, arwati, mis sellest nii väga kõrgendada, see läheb ju riigi kasuks, ja meie ei saa sealt otsekohe midagi, sellepärast piirati ja kitsendati seda maksu. Ma ütlen, et nimelt nendel walla- ja maakonnawalitsustel on seisukord väga raskeks läinud, kellel teisi sissetulekuid ei ole ja niisugusel erakorralisel ajal nagu meie elame, kus kohalikudel omawalitsustel veel teisi ülesandeid on, mis kulusid palju suurendawad, ei saa ilma erakordse sissetulekuta läbi, ilma

laenudeta. Aga sealjuures peab ütlema, et walla omawalitsuse tegelased jne. sagedasti oma väljaminekute eelarwete kokkuseadmise juures mitte kitsamaid aegu silmas ei pea, ja kui meie neid nõudmisi, mis omawalitsuse tegelaste poolt tulewad, silmas peame, siis näeme, et minnakse sellest seisukohast välja, wõtku wald kust tahes, aga see maksimum peab kätte saadama, seal igatahes need sissetulekute puudused sunniwad väljaminekuid kitsendama. Ma ei waidleks ka sugugi selle wastu, kui see seadus ainult nende kohta maksew oleks, nimelt maaiannikkude kohta, kus elu rohkem produktiivne, ja raha enam-wähem rohkem liikumas, kui seda linnades on. Ma tähendasin, selle all kannatawad linnaelanikud, ja linnal on peale maksude weel teised sissetulekud, mitmesugused kommunaalsed ettevõtted, ja kui wajadusi on, peab oskama kas eksploateerida wõi realiseerida. Minu kodulinnal, mis suurt rahalist kitsikust põeb, on umbes 100 talu ümber, mis wõiks realiseerida. Ka teisest seisukohast tuleksid kõik võimalused ära kasutada. Ka teistes linnades wõiks teatawat kergendust tuua, et maksumaksjate seisukorda mitte raskendada, peaks sarnase kompromissi peale üle minema. Kui meie ainult sarnase seisukoha wõtame, et wiimast välja pressida, mis maksumaksjatele liiga teeb, siiski ei saaks meie nende käest veel kätte kõike, kellel kõigerohkem on, sest see aparaat wõi süsteem pole veel nii peensustatud, ja praegusel ajal tuleb just nendel, kes õieti keskmiselt ja väiksel elawad, maksukoorma all kannatada. Selles mõttes arwan ma, et see ettepanek aitab märksa omawalitsusi, kui nad 50% sissetulekumaksu saawad ja veel 100% juurde, see oleks kompromiss nende tarwiduste ja võimaluste wahel, ja sellepärast soowitan mina seda wastu wõtta.

H. Nurk (sd.): Ma juhin tähelepanu ühe asja peale. See sissetulekumaks ja lisamaks arwatakse 1917. a. sissetulekute järele, ja kui meie waatame, kuidas sel ajal sissetulek oli ja kuidas teda hinnati, ja wõrdleme praeguste hindadega ja rahakursiga, siis oleks seal waks wahet. Ma arwan — wiiekordne wahet on ikka 1917. a. ja praeguse aasta wahel. Pärnemaal, kus mina ka komisjonis töötasin, hindas sissetulekumaksu hindamiskomisjon taludel, kus umbes 30—35 waka-

maad põldu, kaks hobust, 5—6 karielajat ja muu tarvilik majapidamise inventaar, 1000 rubla aastas. Ma mõtlen, kui nüüd hindaks seda ümber marga väärtuses, et ta siis ühes ja samas talus vähemalt 5000 marga alla hinnataks ja see ei läheks mitte koormavaks. Kui nüüd rhs. Kuusner leiab, et linnadel on oma ettevõtted ja nad võivad seal kasu saada, siis ma ütlen, et kui linn saab mujalt oma sissetulekuid, ega ta ei võta siis seda maksu neljakordselt, vaid ainult wast ühekordselt, wõi ei võta sugugi. Ta tarvitab muud sissetulekud ära. On neil muid sissetulekuid olemas, siis saavad nad ilma sissetulekumaksuta läbi, kuid wiimane annab võimaluse seal väljaminekuid katta, kus muid sissetulekuid ei ole. Ma ei usu mitte, et praegusel ajal walla-, alewi-, linna wõi maakonnawalitsused hakkavad sissetulekumaksu peale panema selle mõttega, et tagavarapitaale koguda. Nüüdsel ajal ei lähe ükski omawalitsuse asutus selle peale välja, vaid katsutakse omaga vähegi läbi saada. Kolmandaks puudutas rhs. Kuusner asjaolu, et wallad ei olla küllalt kokkuhoidlikud rahaga, tõi näiteks ette, et wõidakse ametnikkudele ülemäära palka maksta. No huwitaw oleks nüüd küll kuulda saada, kuskohal wallametnikkudele palga määramise juures lahtise käega on ümber käidud. Mina oma poolt toaksin küll näite ette, mis küll mõnele erakonnale wast kasulik ei ole, et mõnes wallas mindi otse selle peale välja, et määrata taluperemees wallawanemaks, et tema oleks siis poolmuidu ametis, kuna seal wallanõukogus lahtistel inimestel enamus oli. Sellega sai wald kulusid vähendada. See on fakt. Ja nüüd siis tullakse siin näitama, et seal ja seal on wallad palkade määramisel rahaga pillawalt ümber käinud. Huwitaw oleks teada saada, kust rhs. Kuusner niisugused teated on wõtnud. Eesti wabariigi wallametnikkude kohta see küll ei käi, wõib olla ehk tuleb seda kuskil mujal ette, wast väljaspool Eesti riigi piire.

A. Weiderman (töer.): Siin tõi rhs. Kuusner ette, nagu oleksid linnadel ja omawalitsustel teised sissetulekud, mille abil nad wõiksid oma väljaminekuid katta. Kui neid sissetulekuid waadata, siis on küll väljaminekud nõnda palju suuremaks läinud, et esimesed minisugust kasu ei anna. Praegu teab igaüks,

kes Tallinnas elab, et elektri väljaminekud on nõnda suureks läinud ja küttekulud nõnda kallid, et linn sellest kasu ei saa. Mis nüüd sissetulekumaksusse puutub, nagu suudaks see iseenesest väljaminekuid katta, siis ei ole see nõnda. Ka neljakordne maks ei suuda midagi ära teha. Tallinna linnal on praegu 33 miljonit väljaminekuid. Sissetulekumaksust 50% teeb ühe miljoni, kui neljakordseks tõsta — on 4 miljonit. Mis tähendab 4 miljonit 33 miljoni kõrwal. Igatahes on see õige väike protsent ja ei suuda tuntawalt väljaminekuid katta. Ma paneksin ette, et mingil kombel ei wõiks seda arwu vähendada, vaid ennemini suurendada. See on 1917. a. järele kokku seatud, kuna väljaminekud märksa suuremaks on läinud. Peaasjalikult on see ametnikkude maks, sest teiste käest seda nii kergelt kätte ei saa.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Oinas: Peale minu poolt tehtud paranduse on weel sisse antud härra Kuusner'i oma, kus pannakse ette sissetulekumaksu mitte neljakordselt wõtta, vaid kahekordselt. Rhs. Nurk tähendas õieti, et seda 1918./19. a. sissetulekumaksu wõetakse 1917. aasta sissetulekute järele, kus rahal suurem wäärtus oli kui praegu, nõnda et tõelikult maks nii kõrge ei ole, kui ta paistab olema. Siis wõiks härra Kuusner'ile weel tähendada, et rahaministeerium ja sise-ministeerium on selle neljakordse määra välja töötanud andmete põhjal, mis omawalitsuse peawalitsuses olemas. Neid andmeid käsitades on otsusele jõutud, on see määr kindlaks tehtud. Kui sissetulekumaksu määra alandada, tulewad omawalitsuste väljaminekute katteks mõned muud sissetulekuallikad awada, mida meil aga praegu käepärast ei ole, nõnda et tegelikust seisukohast välja minnes tuleb neljakordse määra juurde jääda. Kui meie selle paragrahwi wastu wõtame, siis ei tähenda see weel, et iga omawalitsus peab just selle neljakordse määra maksma panema, vaid temale antakse õigus lisamaksu wõtta kunni neljakordse määraneni. Kui aga väljaminekud wäiksemad on, siis arusaadawalt ei hakka omawalitsused neljakordset määra peale panema, vaid määravad kolme-, kahe- wõi ka ühekordse. Mis puutub minu parandusse, siis tahaksin weel juurde li-

sada, et see eksistents miinimum 600 marka mitte sõna tõsisel mõttes eksistents miinimum ei ole. Kuid meil on, nagu seltsimees Nurk seletas, sissetulekud madalalt hinnatud, eriti maal; see oli põhjuseks, miks maksuwõtmise alamääraks sai minu poolt 600 marka ette pandud. Käesolewa aasta kohta on eksistents miinimum muidugi märksa suurem.

Juhataja A. Rei: Käesolewa paragrahwi kohta on kaks parandust tehtud, rhs. Kuusner'i poolt on ettepanek tehtud sõnad „neljakordsel määral“ ümber muuta „kahekordsel“ määral, ja teine ettepanek on akl. Oinas'e poolt, mille ta ette kandis. Ma panen parandused hääletamisele. Esimesena rhs. Kuusner'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on rhs. Kuusner'i ettepaneku wastu, see ettepanek on tagasi lükatud. Teiseks tuleb rhs. Oinas'e ettepanek hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on rhs. Oinas'e ettepanek nähtawa enamusega wastu võetud. Panen § 1. ühes wastuwõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1. wastu võetud.

Aruandja A. Oinas (loeb): § 2. Omawalitsused wõiwad § 1. määratud täiendawa sissetulekumaksu alla panna peale 1917. a. sissetulekumaksu seaduses tähendatud isikute ja asutuste weel neid, kes 1. juulil 1919. a. wastawa omawalitsuse piirides elasid wõi asusid, wõi kellel seal kodune sissesead wõi teenistus oli, tingimisel, et kedagi ei wõi panna korraga mitmes kohas selles seaduses määratud täiendawa maksu alla.

Lahkumine, mis ses küsimuses omawalitsuste wahel wõiwad tekkida, on siseministri lahendada.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2. wastu võetud.

Aruandja A. Oinas (loeb): § 3. Maakonna ja walla omawalitsustel on peale täiendawa sissetulekumaksu õigus wõtta täiendawalt liikumata waranduste maksu sama määran, kui ajutise walitsuse poolt 16. aprillil 1919. a. wastuwõetud seaduses liikumata waranduste maksude kohta 1919. aastal („Riigi Teataja“ nr. 28/29 — 1919 a. nr. 68) lisamaksuna nende heaks on ette nähtud.

H. Nurk (sd.): § 1. wõeti muudetud kujul wastu ja selle muudetud kuju tõttu tuleb sissetulekumaksu palju vähem, kui ette ära nähtud oli. Nüüd tuleb aga maksudest puudus, nagu andmed seda näitawad. Nii tuleksid siis teatawad parandused teha § 3. kohta, kus räägitakse liikumata waranduse maksust. See paragrahw puudutab jõukamaid, ja meil on ühtelugu seda toonitatud, et maksu tuleb määrata waranduse ja jõukuse järele. See puudutab meie jõukamaid, meie mõisapidajaid ja meie suurtalupidajaid. Räägitud on, et maksu tuleb jagada jõukamate peale ja seda tuleks käesolewa paragrahwi kohta ära näidata. Endise määruse järele wõisid wallawalitsused 100% wõtta sellest, mis riik omale sai, ja maakonnad 200% sellest, mis riik omale sai. Niipalju, kui need andmed näitawad, on waldade wäljaminekud suuremad kui maakondadel, sellepärast ei wõiks maakonnawalitsusel suuremat protsenti olla kui wallawalitsusel. Teen ettepaneku seda paragrahwi järgmiselt muuta: § 3. Maakonna ja walla omawalitsustel on peale täiendawa sissetulekumaksu õigus wõtta täiendawalt liikumata waranduste maksu kahekordse määran sellest, mis ajutise walitsuse poolt 16. aprillil 1919. aastal wastuwõetud seaduses liikumata waranduste maksude kohta. 1919. a. („Riigi Teataja“ nr. 28—29, 1919. a. nr. 68.) riigi heaks on ette nähtud.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Oinas: Rhs. Nurk'i parandus ei ole komisjonis mitte asutamisel olnud ja sellepärast ei saa ma rahaasjanduse komisjoni nimel seda parandust wastu wõtta ega tagasi lükata. Oma poolt tähendan, et minu poolt ette pandud paranduse wastuwõtmisega § 1 juurde, sissetulek maksudest väiksemaks jääb, mis õigustab liikumata waranduste maksu tõsta — nii et mina isiklikult selle paranduse poolt olen, kuid rahaasjanduse komisjoni seisukohta ei saa ma awalda.

Juhataja A. Rei: Käesolewa paragrahwi kohta on rhs. Nurk'i poolt parandus sisse antud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu võetud.

Aruandja A. Oinas (loeb): § 4. Riigi maksuasutusi kohustatakse nende

käesolewaid andmeid, mis omawalitsustele täiendawate sissetuleku ja liikumata waranduste maksude wõtmiseks tarwilikud, wiimaste nõudmisel nende tarwitada anda.

H. Nurk (sd.): Juba eelmisel lugemisel tähendasin mina, missuguse seisukoha toob see, kui see paragrahw saab sarnasel kujul wastu wõetud. Kujutame ette, et mingisuguseid teateid liikumata waranduste maksu asjus on waja saada. Neid teateid saab maakonnalinnast, aga palju kohti on olemas, kus wallad maakonnalinnast 60—70 wersta eemal on; weel täbaram seisukord on siis, kui omawalitsuse asutused tahawad saada neid samu teateid keskwalitsuselt Tallinnas ja nüüd selle seaduseelnõu järele peawad omawalitsuse asutused saadikuid saatma keskwalitsusse, et mõnda väikest teadet saada, mida keskwalitsus nelja kunni wiie reaga kirjalikult oleks wõinud ära toimetada. Seaduses seda aga mitte ei lubata. Seadus ütleb, et antakse tarwitada, see tähendab, et ametnik võib neid tulla wõtma keskwalitsusest. Sarnane seisukord ei ole mitte soowitaw. Näiteks on ühe isiku käest kawatsus maksu wõtta 20 marka, siis on tema kohta tarwis teateid saada keskwalitsusest. Wõtame weel näite, et Wõrumaa isiku käest on tarwis 20 marka saada, siis on tarwis ka kindlaid teateid maksu kohta, aga et neid saada, tuleb käskjalg saata Tallinna. Nii lähewad reisikulud suuremaks kui maks ise. Üldse ei wõi niisugust seisukorda lubada, et ametiasutused teateid wälja ei saada, seda pole kuskil pool teistes riikides, ja mina mõtlen, et see ka meil soowitaw ei ole. Panen ette, et see paragrahw saaks muudetud kujul wastu wõetud, et asutused, kellel on andmed olemas, neid wälja saadaksid. Siis kõlaks § 4 järgmiselt: „Riigi maksuasutusi kohustatakse nende käes olewaid teateid ja wäljakirjutusi, mis omawalitsustel täiendawate sissetuleku ja liikumata waranduse maksude wõtmiseks tarwilikud, wiimaste nõudmisel neid wälja saatma“.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Oinas: Mina isiklikult ei saa akl. Nurk'i ettepanekuga mitte ühineda. Teeks ju liiaks suuri raskusi selle paragrahwi wormuleerimise juures, kui meie tahaksime kõiki peensusi üles

tähendada. See on administratiiv praktika asi, missuguseid andmeid kuhu saata, wõi kellele anda. Mina isiklikult arwan, et meie maksuasutused ja omawalitsuse asutused niiwõrd käsikäes töötawad, et seaduses tarwis ei ole lähemalt ära määrama hakata, kuidas maksuasutuste andmeid omawalitsustele tuleb tarwitada anda. Kui oleks andmeid selle kohta, et meie maksuasutused niiwõrd bürokraatlikud on, et nemad omawalitsuse esitajale teateid wälja anda ei taha, siis on iseasi. Igatahes ei ole meil andmeid selle kohta, et wastolu olemas on maksuasutuste ja omawalitsuse asutuste wahel, sellepärast ei maksa niisuguste peensusiteni minna, kui rhs. Nurk ette paneb. Kõike seda on wõimalik administratiivselt korraldada sellekohaste ettekirjutuste abil ja see töö toimetatakse ära, ilma, et tarwis oleks Asutawal Kogul ära tähendada, mis wälja saata ja mis kantseleisse jätta. Panen ette § 4 rahaasjanduse komisjoni redaktsioonis wastu wõtta.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja ei ole parandusega ühinenud. Panen akl. Nurk'i paranduse § 4. kohta hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasilükatud.

Panen § 4 komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega komisjoni redaktsioonis wastu wõetud.

Aruandja A. Oinas (loeb): § 5. Täiendawate sissetuleku ja liikumata waranduste maksude tähtpäewade määramine, maksude sissenõudmine, vähendamine ja neist wabastamine jäetakse omawalitsuste wõimkonda, wastawate wolikogude, nõukogude otsustada ja korraldada.

Maksude sunduslikul sissenõudmisel wõiwad omawalitsused käsitada kõiki neid õigusi, mis riigil tähendatud maksude asjus seaduse järele on.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 5 wastu wõetud.

Aruandja A. Oinas (loeb): § 6. Maksud, mis maakonna ja walla omawalitsused 1919. a. elanikkudele peale pannud teistsugustel alustel wõi kõrgemal

määral, kui lubatud: määruses kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettevõtete patendimaksu kohta 1918. a. („Riigi Teataja“ nr. 10, 1918. a.), määruses 1918./19. aasta sissetulekumaksu sissenõudmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 24 — 1919. a.), 16. aprilli 1919. aasta seaduses liikumata waranduste maksude kohta 1919. a. („Riigi Teataja“ nr. 28/29.), Šaksa sõjavõimude korraldustes lõbustusmaksu ja koeramaksu kohta („Verordnungsblatt für Liv- und Estland“ nr. 22.) arwatakse selle seaduse põhjal nõutawa liikumata waranduste ja sissetulekumaksu arwele, kusjuures maksusummad, mis selle seaduse põhjal wõetawatest maksudest suuremad, wastawate omawalitsuste kasuks jääwad.

H. Nurf (sd.): Kui see seaduseelnõu sarnasel kujul wastu wõetakse, nagu § 6. tähendatud, siis teeb see suurt meelepaha ja pole õiglane, kui asja tahetakse õigest seisukohast waadata. Tähendati, et walla ja maakonna omawalitsused on maksusid peale pannud, mis käesolewa eelnõu järele õigustatud pole. Mõned neist on sisse nõutud, kuid palju on weel sisse nõudmata. On peale pandud maksud neile, kellele eelnõu järele pole lubatud seda teha. Naisterahwastele on maks peale pandud kunni 16 mk. Sissetulekumaksu seaduse järele käiwad ka naisterahwad sissetulekumaksu alla, aga ainult siis, kui nende aastane sissetulek üle 1.200 mk. on. Niipalju kui mul maaolud tuttawad, on naisterahwaste sissetulek 1917. aastal alla 1.200 mk. ja seega ei ole neil sissetulekumaksusid mitte maksta. Niisama ei ole ka nemad liikumata waranduste omanikud ja seega ei tule neil ka seda maksu maksta. Siis kujutame ette, et ühes talus elawad 2 naisterahwast, perenaine ja tüdruk. Need on pandud hingemaksu alla, kuid seal wõib olla, et teenijatüdruk oli korralik, ta maksis oma maksu ära, kuna perenaine aga mitte ei maksnud. Selle seaduseelnõu järele ei käi aga teenijatüdruk maksu alla, tähendab, see korralik teenijatüdruk ei saa seda maksu mitte tagasi, kuna aga perenaine, kes küllalt korralikult maksusid ei maksa, sellest maksust wabaks jääb. Teises talus wõib olla, on perenaine ära maksnud ja teenija mitte. Maksumaksjate hulgas on mitmesuguseid kihte olemas ja sellega tuleb igatahes rehkendada. Edasi, sissetulekumaksu seaduse järele hakkawad meesterahwad maksu maksmata

16-aastaselt, kuna aga koolipoisid hakkawad maksusid maksmata 18. eluaastas. Kujutame jälle ette, et maksu alla on pandud meesterahwad mitmesuguses wanaduses. Et keskealised meesterahwad enamasti rahwawäes on, siis on wõetud nooremad maksu alla 16. aastast peale, sellepeale waatamata, kas see meesterahwas käib koolis wõi mitte. Ühed nende hulgas, kes koolis käiwad ja alla 18 aasta wanad, on korralikud maksjad, ja on oma maksud ära maksnud, kuna aga teised ei ole. Nüüd see, kes korralikult oma maksu on ära maksnud, käesolewa seaduseelnõu järele ei saa seda mitte tagasi, kuna see, kes maksmata jättis, selle seaduseelnõu järele on praegu armu saanud. Noh kas meie tahame siis niisugust seisukorda? Niisugusel puhul arwan mina, et see seisukord mitte ei ole otstarbekohane. Igatahes seisan mina selle poolt ja selle eest, et omawalitsuste asutustel jääks piiramata wabadus maksude sissenõudmise puhul. Kui aga käesolew eelnõu teeb teistsugused piirid, siis pean ma ka seesuguse korraga leppima ja nimelt peaks selle paragrahwi lõppu weidikese parandama, nii et wastuwõetud maksud wõiksid ka tagasi makstud saada, kuid et neid tagasi maksta ei saa, sellega ei wõi ma kuidagi leppida. Meie teame, et kui meil siin oleks tegemist riigiasutustega, mis ära oleksid olnud ewakueeritud, siis oleks asi teine. Korralik maksja, kes oma maksud ära on maksnud, pöörab wallawalitsuste poole, et andke aga talle maks tagasi, sest et tema käesolewa eelnõu järele mitte maksu alla ei käi. Siis wastatakse temale, et käesolew seaduseelnõu ei luba seda. See aga, kes korratu maksja on ja ülepea maksusid ei ole maksnud, on armu saanud. Seega tekiwad suured wastolud kodanikkude hulgas. Et meie walitsusasutused käsikäes peawad töötama, see on kõigile arusaadaw, siis peaks seda ka wõimaldama ja seda head läbisaamist mitte raskendama.

Et nüüd 1919. aasta lõpule on jõudmas, warsti algab juba 1920. a., millal see seaduseelnõu „Riigi Teatajas“ ilmub, ja kuna see seadus maksmata hakkab wõib olla alles aasta lõpul, siis arwan ma, et need, kes on maksusid maksnud korralikult, kuid ka eelolewa seaduseelnõu järele õigus maksta ei ole, wõi ei ole tal õigust niipalju maksta, kuipalju temalt sisse nõuti, et nende maksusumma saaks 1920. aasta maksu ette arwatud. Neil

aga, kellel 1920. aastal maksusid maksta ei tule, tuleb raha tagasi maksta. Siis oleks ta kõigeotstarbekohasem ja ei sünnitaks mitte vihawaenu omawalitsuste asutuste, seadusandliku kogu ja wallaelanikkude wahel. Sellepärast panen ma ette, selle paragrahwi lõppu järgmiselt redigeerida: „arwatakse selle seaduse põhjal nõutawa liikumata waranduste ja sissetulekumaksu arwele, kusjuures maksusummad, mis selle seaduse põhjal wõetawatest maksudest suuremad, 1920. aastaks ette arwatakse wõi kellel maksta ei tule, neile wastawate omawalitsuste asutuste poolt tagasi maksetakse.“ Siis tagasimaksu termini kohta oli rahaasjanduse komisjonis ka asi arutamisel. Seal tehti mitmesuguseid termine, aga ma arwan, et termini määramine selles asjas ei ole mitte wäga nõutaw. Lihtsalt, kui see seadus lubab tagasi maksta, ja inimene, kes korralikult oma maksud ära on maksnud, siis ka teisi maksusid korralikult õiendama saab, ja omawalitsus maksab ülejäägi tagasi, siis kui tal raha olemas. Kui tal aga raha ei ole, siis saab see maksumaksja wäga hästi aru omawalitsuse seisukorrast ja lepib sellega, et ta teinekord ülejäägi kätte saab ja inimesed, kellel õigus on tagasi saada, kas wõi mitne aasta jooksul wõiwad seda tagasi saada. Nii on seal täiesti asjatu kartus sellel puhul, et ei tea kuidas seda asja korraldada.

M. Neps (sd.): Ma tahtsin siin selle peale tähendada, et siin minu arwates on tõesti emba-kumba waja, kas see paragrahw hoopis wälja jätta, wõi tagasi maksta inimestele see osa, mis neile seaduslikul alusel tagasi maksta tuleb. Teist teed siin olla ei tohiks. Rhs. Nurk seletas wäga õieti ära, kuipalju see wõiks sekkuda tuua, kui inimesi, kes korralikult maksud ära maksawad, sellega trahwitakse, et osa, mis neil õigus tagasi saada on, äki omawalitsuse kasuks jääb, olgu see wallawalitsuse wõi maakonnawalitsuse kasuks. Kuid wõiks ju nüüd teistsugusele seisukohale asuda, nimelt seisukohale, missuguse õigusega tohime keskkohalt kitsendada ühiskonde omale ise maksusid peale panna. Meie elame ju praegu wabal ajal; waldades wõtawad wallawolikogudest osa kõik rahwakihid, isegi sugu peale waatamata. Kui nemad on mingisuguse otsuse maksude pealepanemise asjus teinud, siis hakkame meie keskkohast seda teisiti juh-

tima. Minu arwates seda teha ei tohi ja ma leian, et see seisukoht ei ole õige. Aga kui nüüd niisugune kartus on, et selles asjus wäga suured segadused tulewad ja kui tahetakse sarnasele seisukohale asuda, kõiki keskkohalt juhtida, siis peaks muidugi see paragrahw sisse jäetama, aga mitte nii kui ta siin on, waid parandusega, et liigne osa tagasi maksetakse. Teisiti see olla ei tohiks.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Oinas: Küsimust, mida rhs. Nurk üles tõstab, sellest seadusest lahkuminewatel alustel sissewõetud maksude tagasimaksmise kohta, sai komisjonis wäga pikalt arutatud. Komisjoni hääleenamusega tehti otsuseks, et tagasi maksta ei tule. Kahju, et siin sõna ei ole wõtnud keegi neist, kes seda seisukohta komisjonis kaitses. Mina isiklikult seisan rhs. Nurk'i seisukohal, et maksud, mis ülemäära sisse on wõetud, kas järgmise aasta maksude ette arwatakse, wõi maksjale tagasi antakse, kui maksja selles kogukonnas eestulewal aastal maksu alla ei käi. Kui komisjoni aruandja pean ma selgituseks seletama, et komisjoni oma otsuse sellega põhjendas, et sarnased tagasimaksmised omawalitsuse asutustele suuri raskusi saaksid sünnitama. Sakslaste aegne sissetulekumaks ei ole küllalt täielik ja mõne omawalitsuse tegelase arwates oleks õiglasem sissetulekumaksu wäliste tunnemarkide järele wõtta. Niisugune oli komisjoni enamuse seisukoht. Isiklikult mina seda waadet ei jaga ja ühinen rhs. Nurk'i ettepanekuga.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja ei ole ühinenud rhs. Nurk'i poolt tehtud parandusega § 6 kohta, sellepärast tuleb see parandus eraldi hääletamisele. Kas soowitakse selle paranduse ettelugemist? (H ü ü d e d: P a l u m e!). § 6. lõpp tuleb järgmiselt redigeerida: „Kusjuures maksusummad, mis selle seaduse põhjal wõetawatest maksudest suuremad, 1920. a. maksude ette arwatakse, wõi kellel neid selles kogukonnas maksta ei tule, neile wastawate omawalitsuste poolt tagasi maksetakse.“ (H ä ä l e t a t a k s e.) Parandus on nähtaw ena m u s e g a w a s t u w õ e t u d. Nüüd panen ma § 6. ühes parandusega hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) § 6 ü h e s

parandusega on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Oinas** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 7 ja 8.

§ 7. Kaebtusi täiendawate sissetuleku ja liikumata waranduste maksude asjus wõib anda kahenädalasel tähtajal, otsuse maksumaksjale teadaandmise päewast arwates, wastawate linna-, maakonna-, alewi- ja wallawalitsuste kaudu siseministrile, kaebtusi siseministri otsuste peale, — samal tähtajal ja korral kõrgemasse Riigikohtusse.

§ 8. Siseministrile antakse õigus kokkuleppel rahaministriga käesolewa seaduse täidesaatmiseks juhatuskirju ja sunduslikka korraldusi wälja anda.

8. Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni istumiste waheaegadel — II lugemisel.

Põhiseaduse komisjoni aruandja **A. Anderkopp**: Põhiseaduse komisjoni poolt pandi see eelnõu Asutawale Kogule juba mõni aeg tagasi wastu wõtmiseks ette, kus tema I lugemisel ka wastu wõeti. Et sel korral aga Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni töödele waheaega ei tehtud, palus põhiseaduse komisjon eelnõu päewakorrast ära wõtta. Et nüüd enne jõuluwaheaega Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni tegewuse waheaja küsimus jälle päewakorral on, tegi põhiseaduse komisjon akl. Kuusner'i ettepanekul Asutawa Kogu juhatusel ettepaneku eelnõu uuesti päewakorda üles wõtta, mille peale Asutawa Kogu juhatus selle eelnõu tänasesse päewakorda teiseks lugemiseks üles wõttis. Pealkiri on: „Seadus Wabariigi Walitsuse õiguste kohta Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni istumiste waheaegadel“.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp** (loeb): § 1. Wabariigi Walitsusel on õigus Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni istumiste waheaegadel neil juhtumistel, kui wabariigi walitsemise hädalised wajadused seda nõuawad:

a) wälja anda seadust wabariigi walitsemise ajutise korra („Riigi Teataja“ nr. 44, 1919. a.) § 11 p. a. ulatuses;

b) määrata krediite oma ametkondade jookswate kulude katmiseks.

J. Uluots (maal.): Austatud rahwasaadikud! Käesolewa eelnõu kohta on wõrdlemisi palju räägitud, niihästi põhiseaduse komisjoni koosolekutel, kui ka Asutawa Kogu awalikkudel koosolekutel selle eelnõu esimese lugemise puhul. Siiski arwan mina, et on tarwis veel kord asja kohta teatawaid arwamisi awaldada, sest eelnõu on väga tähtis. Meie täna kuulsime ja oleme seda waremalt kuulnud, et seda eelnõu sellepärast peab tarwis olema, et Asutaw Kogu wõiks teatawaks ajaks laiali minna ja siis peab olema mingisugune asutus, kes seadusandlikku tööd teeks ja krediidi andmist jätkaks. Aga meie praeguse põhiseaduse järele Asutawa Kogu waheaegadel on juba niisugune asutus, kes neid ülesandeid täidab. Nimelt on meie praeguses põhiseaduses § 12, mis järgmiselt kõlab: „Jookswa seadusandluse jaoks eraldab Asutaw Kogu oma liigetest erilise seadusandliku delegatsiooni, kelle täita on Asutawa Kogu istungite waheaegadel ka muud Asutawa Kogu poolt pealepandawad kohustused. Selle delegatsiooni korralduse ja wõimkonna määrab kindlaks Asutaw Kogu ligemalt eriseaduses“. Nagu näete, on ajutise põhiseaduse järele ette nähtud juhtumised, mil Asutaw Kogu wõib koju minna, kuna tema kohuseid täitma peab seadusandlik delegatsioon, mille peale Asutaw Kogu ka teisi kohustusi wõib panna. See iseäralik seadus seadusandliku delegatsiooni kohta on ka nagu teada Asutawa Kogu poolt antud. Peale seadusandluse on seadusandlikul delegatsioonil veel täita mitmed muud ülesanded, mis tähendatud eriseaduses täpipealt üles loetud. Sellest näete teie, et ajutise põhiseaduse järele on Asutawa Kogu laialiminemise puhul asutus olemas, kes seadusi annab ja krediiti määrab. Kui aga praegu walitsusele tahetakse anda samasuguseid wolitusi, kui Asutawal Kogul, siis ei wõi seda muul wiisil, kui tuleb seadust muuta. Nüüd tuleb aga küsida, kas meil tõesti tarwis on seadust muuta. Kas on sarnaseid praktilisi momente sellega ühenduses, mis seda muutmist nõuawad? Teie peate ju teadma ja saate aru, et põhiseadust kergete põh-

juste pärast muuta ei wõi, et selleks peawad suured põhjused olema: ainult sarnastel põhjustel wõime muutmisele asuda. Praegu peame aga tunnistama, et sarnaseid tungiwaid põhjusi olemas ei ole. Mis puutub sellesse, et Asutaw Kogu tahab laiali minna, siis peab meie põhiseaduse järele seadusandlik delegatsioon sel ajal tema kohuseid täitma. Wõib olla, et ka seadusandlik delegatsioon tahab laiali minna, kuid praegusel korral ei wõi seda lubada ja nimelt sellepärast, et kui meie omal ajal seadusandliku delegatsiooni ülesandeid üles seadsime, oli meil teada, et seadusandliku delegatsiooni liikmed ka tahawad koju minna, mis peaksime siis enestest ütleva, kui meie 4—5 kuud tagasi tehtud otsuste muutmisele asume. 5—6 kuud tagasi leidsime, et seadusandliku delegatsiooni liikmete peale wõib sarnaseid kohustusi panna, praegu aga leiame meie, et seda ei wõi. Niisugune mõtete muutus mõjub halvasti Asutawa Kogu liikmete ja Asutawa Kogu autoriteedi peale. Asutawa Kogu autoriteeti peab aga tingimata ülewal hoidma, mitte häwitama, nagu see praegu käsil on.

(Juhatama hakkab abiesimees J. Westholm).

Edasi, ei wõi ka sugugi arwata, et seadusandliku delegatsiooni liikmed mitte puhata ei saaks. Minu arwates wõib neist igaüks kuhu tahab minna, neil pruugib ainult kokku tulla, kui hädaline asi arutada on. Ma ei arwa, et Asutawa Kogu kojuminek väga kaua kestab, kõigerohkem 3—4 nädalat, siis tullakse jälle kokku ja selle 3—4 nädala jooksul ei sünni wist ometi asju, mis hädakorralist seadusandliku delegatsiooni kokkutulemist nõuaksid. Kui aga niisugune juhtumine ka peaks olema, siis ei tule ainult seadusandlik delegatsioon, waid ka Asutaw Kogu kokku. Et Asutawa Kogu ja seadusandliku delegatsiooni istumise waheaegade pärast seadusandlikku wõimu walitsusele anda, ei ole minu arwates selle põhjusega mitte seletatud. Teisi põhjendusi pole ette toodud. Kui neid tuuakse, wõib nende wastu siis eriti rääkida.

Mis puutub eelnõusse sisuliselt, siis räägin kolmes suhtes selle wastu. Kõigepealt peame tähele panema seda asjaolu, et walitsusele tahetakse anda teataw seadusandlik ja täidesaatew wõim. Seadusandlikku ja täidesaatwat wõimu ühe ja

sama asutuse kätes ühendada — ei ole aga minu arwates mitte soowitaw, sest et sellel soowimata tagajärjed on. Meie sennises riiklikus praktikas ei ole minu arwates mingit halwemat sammu olnud, kui et ajutise walitsuse kätte sai antud mitte ainult täidesaatew, waid ka seadusandlik wõim. Kõik need pahed, mis ajutisele walitsusele ette heidetakse, on minu arwates suuremalt jaolt tingitud sellest, et ühe ja sellesama asutuse kätte anti kõik wõim. Igalpool, kus sarnased juhtumised päewakorral on, kus sarnasele asutusele antakse kõik wõim, tulewad sarnased näited awalikuks, mida meie oleme näinud mitte üksi meie juures, juba sellepärast ei wõi meie täna arutamisel olewat seaduseelnõu wastu wõtta. Aga sellest on weel wähe, minu arwates peaks seda silmas pidama, et walitsuses on teataw osa parteid esitatud; parteid on aga teatawa hulga walijate esitajad, teise sõnaga on üks osa rahwast esitatud. Üks osa rahwast ei wõta walitsusest mitte osa. Kui nüüd walitsuse kätte antakse ka seadusandlik wõim, siis heidetakse kõrwale see osa rahwast, kellel ometi omajagu sõna oleks öelda, ka seadusandlusest; wõetakse täna see seaduseelnõu wastu, siis ei saa osa esitajatest enam osa wõtta seadusandlikust tegewusest. See on aga kodanikkude walimisõiguste kärpimine. Mina julgen arwata, et teie seda teha ei taha ja juba sellepärast lükkate selle seaduse tagasi. Aga weel rohkem, demokraatlik põhimõte nõuab, et riigivalitsemise asjus kõik üheõiguslikud oleksid, et seal mitte wahet ei tehtaks suure ega väikese, rikka ega waese wahel. Kui teie nüüd aga ühe osa meie rahwast tema esitajate näol seadusandlusest tagasi lükkate, wõiksite väga raskelt eksida demokraatliku põhimõtte wastu. Aga teie peate ikkagi nendest põhimõtetest kinni ja sellepärast jällegi seda seadust wastu ei wõta.

Nõnda siis, mina ei saa ei põhimõttelikult ega praktiliselt aru neist põhjustest, mille tõttu sarnast seadust tarwis oleks. Wõidakse wast ainult weel ühte asja ette tuua ja nimelt öelda, et Asutaw Kogu ei ole jõudnud küllalt tööd teha, paljugi eelnõusid läbi waadata ja wälja anda ja muud sarnast. Mina aga arwan, et kui meie teatawast põhimõttest kinni tahame pidada ja nimelt, et meil demokraatlik riigikord maksma peaks, siis meie ka rehkendama peame kahe asjaga: emba-

kumba, kas peame rutemini töötama, wõi demokraatlikud põhimõtted kõrwale heitma. Mina arwan, peab katsuma kiiremini töötada. Kui meie mitte kõiki nõudmisi ka täita ei jõua, siis ei pea meie ometi püüdma seaduse andmise läbi demokraatlikku põhimõtet häwitada wõi teisele teele nihutada. Meie ei wõi riigivalitsemist mitte teatawa erakonna, grupi, eriasjaks teha, waid peame teda laiendama kõigi rahwaesitajate peale, niipalju kui see seadusandlusesse puutub. Kui meie walitsuse tööd sellega tahame kergendada, et seadusandliku ja täidesaatwa wõimu ainult kitsa ringkonna kätte usaldame, siis wõime meie sarnasele seisukohale jõuda, et ütleme: Asutawat Kogu pole meil ka enam tarwis, kõik wõim on tarwis anda walitsuse kätte ja lõpuks wõib olla, weel üheainsa inimese kätte. See annaks siis seadusi wälja, walwaks nende täidesaatmise üle, saadaks Asutawa Kogu laiali ja teeks muid sarnaseid tegusid. Sellega satuksime meie libedale teele ja sellepärast ei wõiks meie seda seaduseelnõu mitte wastu wõtta. Kõikidel neil põhjustel panen ma ette, käesolewat määrust tagasi lükata. (Wahelhüüe: Eelnõu on ju teisel lugemisel — tagasi lükata teda enam ei saa.) Sarnasel korral panen ma ette § 1 tagasi lükata. Sellest muidugi järgneb siis, et teisi paragrahwe wastu wõtta wõite.

L. Olesk (töer.): Palun seletust, kuidas lugu selle seaduseelnõuga õieti on? On ta teisel wõi esimese lugemisel?

Juhataja J. Westholm: Komisjoni aruandja on teatanud, et seaduseelnõu II lugemisel on. Ma palun Asutawa Kogu sekretääri wastawatest stenogrammidest järele waadata, kas seaduseelnõu I lugemisel on olnud.

J. Temant (maal.): Mina saan asjast nii aru, et Asutaw Kogu selle seaduseelnõu I korral tagasi lükkas. Sellega oli asi seekord lõpetatud ja praegu oleks ikkagi seaduseelnõu uuesti esinenud ja oleks tema I lugemisel.

Aruandja A. Anderkopp: Asutaw Kogu wõttis selle eelnõu I lugemisel wastu, et aga wanematekogu wahepeal Asutawa Kogu laialimineku küsimuse eitawalt oli otsustanud, siis palus

põhiseaduse komisjon, kui eelnõu teisele lugemisele tuli, teda päewakorralt ära wõtta. Sellega ei ole weel öeldud, et Asutaw Kogu selle eelnõu tagasi oleks lükanud, waid ta tuleb loomulikult uuesti päewakorda, ning on seega teisel lugemisel.

Juhataja J. Westholm: 14. oktoobri stenogrammis on öeldud juhataja poolt: „Ma leian, et enamusega on otsustatud selle seaduseelnõu II lugemisele üle minna“. Soowitakse weel sõna wõtta § 1. kohta. Sõnasoowijaid ei ole.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Anderkopp: Mina ei loe tarwilikuks pikemalt nende põhimõtteliste seletuste juures peatada, mis rhs. Uluots siin täna uuesti üles on wõtnud. Olen nende peale wastanud, siis kui eelnõu esimesel lugemisel oli. Kuid peale nende on härra Uluots'a poolt üks uus praktiline tähendus juurde tulnud, mille üle ma tarwiliku leian olewat seletawat tähendust teha. Nimelt tähendas rhs. Uluots, et selle seaduseelnõu wastuwõtmisega nende erakondade käest, kes walitsuses mitte esitatud pole, õigus ära wõetakse riigi saatuse juhtimise juures sõna kaasa rääkida ja seda sarnasel korral, kui Asutaw Kogu enda töödele waheaja teeb. Tegelikult ei ole aga asi nii. Kui walitsus, kus kõik erakonnad mitte esitatud ei ole, mõnesuguse seaduse wälja annab, lõpetab seadus otsekohe oma makswuse, kui Asutaw Kogu uuesti kokku astudes tema tagasi lükkab. Nõnda peab siis Asutaw Kogu oma lõpuotsuse iga seaduse ja krediidi määruse kohta andma, mis Wabariigi Walitsuse poolt maksuma pandud. Minu teades on Asutawa Kogu kõnetool aga kõikidele waba, mispärast ka iga rühm oma seisukohta seaduste kohta awaldada wõib. Sellega ei ole nendelt erakondadelt, kes walitsuses mitte esitatud ei ole, wõimalus wõetud rahwa saatuse juures maksmapandud seaduste kohta seisukohta wõttes kaasa rääkida. Oletus, nagu tahaks see seadus nende rühmade õigusi kitsendada, ei wasta tõeludele. Sarnasel seisukohal seisib Asutawa Kogu enamus juba selle seaduseelnõu I lugemisel. Tähendan weel kord, et mina kõikidele teistele põhimõtetele, mis härra Uluots siin ette tõi, enam wastu waidlema ei hakka, sest need on juba I lugemisel selgitatud.

J. Uluots (maal.): Ma palun sõna.

Juhataja **J. Westholm**: Milleks?

J. Uluots (maal.): Wastuwaidlemiseks muidugi.

Juhataja **J. Westholm**: Ma ei wõi kellelegi enam sõna lubada wastuwaidlemiseks pärast, kui komisjoni aruandja lõpusõna on tarwitanud.

J. Uluots (maal.): Ma palun sõna kodukorra kohta.

Juhataja **J. Westholm**: Olge head.

J. Uluots (maal.): Mina arwan, et meie nõnda mitte seadusi anda ei wõi, et kus Asutawa Kogu liige seadusele wastu waidleb ühe korra, selle järele komisjoni aruandja seadust kaitseb ja peale selle keegi Asutawa Kogu liikmetest seletuseks sõna tarwitada enam ei wõi. Seadused oleksid siis väga puudulikud ja rahwaesitajate suud sulutud.

Juhataja **J. Westholm**: Ma küsisin, kas keegi sõna soowib, sellega oli sõna tarwitamise õigus antud, mida aga keegi ei tarwitanud.

J. Uluots (maal.): Mina saan väga hästi aru meie presidendi seletusest ja austan väga tema tegewust, kuid ma ei wõi mitte tähendamata jätta, et ma ka oma arwamist komisjoni aruandja wastuwaidlemise kohta awaldada tahaksin. Asi on iseenesest väga tõsine ja wast ehk saaks meie austatud president minule wõimalust anda sõna wõtmiseks.

Juhataja **J. Westholm**: Ma ei saa mitte kodukorrast üle minna. Kodukorras seisab, et esiteks antakse rahwaesitajale sõna, see on kõigile, kes soowivad, ja siis kui sõnasoowijaid enam ei ole, on lõpukokkuwõtteks sõna komisjoni aruandjal. Peale selle läheb paragrahw wõi määrus hääletamisele. Ma ei saa teisiti talitada.

J. Temant (maal.) kohalt: Ma tahaksin seda sündmust konstateerida.

Juhataja **J. Westholm**: Sõna on rahwaesitajal Parts'il korra kohta.

K. Parts (rhw.): Arwan siiski, et kodukorda tuleb teisiti seletada. Wiimane sõna peaks komisjoni aruandjal olema, kui rahwaesitaja kaks korda saanud oma arwamist awaldada, nende mõ-

tete wastu, mis kellegi teise poolt ette toodud. Ma arwan, et juhataja on talitanud täiesti õieti meie sennise praktika põhjal. Meil ei ole sarnast küsimust enne mitte tekkinud ja sellepärast paluksin mina Asutawat Kogu seda küsimust üles wõtta, nimelt, kas ei wõiks kõneleja peale selle, kui aruandja temale wastu waidleb, weel teist korda sõna wõtta.

Juhataja **J. Westholm**: Ma talitasin täiesti kodukorra põhjal ja küsisin, kes soowib sõna, kuid sõnawõtjaid enam ei olnud, siis andsin sõna lõpukokkuwõtteks komisjoni aruandjale.

K. Wirma (sd.): Rhs. Parts ütles, et kodukorra põhjal wõib kaks korda sõna saada, kuid seda ei ole mitte öeldud, et tema sõna tingimata peab wõtma.

Juhataja **J. Westholm**: Ma paneksin rhs. Parts'i ettepaneku hääletamisele. Kes arwab, et juhataja ei ole õieti talitanud, kui ta rhs. Uluots'ale enam sõna ei andnud? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud et juhataja selles küsimuses õieti talitanud. Rhs. Uluots'a poolt on ettepanek tehtud paragrahw 1. tagasi lükata. Panen esiteks selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt 32 häält, wastu 16 häält, sellega on rhs. Uluots'a ettepanek wastu wõetud ja § 1 tagasi lükatud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Arwan, et järgmised paragrahwid langewad iseenesest ära.

Juhataja **J. Westholm**: Komisjoni aruandja leiab, et teiste paragrahwide arutamisele ei ole tarwis enam minna. (Hääletatakse.) Sellega on Asutaw Kogu komisjoni aruandjaga ühinenud ja otsustanud, et teised paragrahwid ei tule arutamisele.

9. Töö- ja hoolekandeministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **H. Kikson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri, peatükid I A—IV B ja lõpusumma.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta.

I. A. 1-a. Ministeeriumi juhatus.

1-b. Ministri palk	17.253.33
Ministri abi palk	12.000.—
	29.253.33
Sõidu- ja päewarahad	1.200.—
	30.453.33

II. A. Ministeeriumi kantselei.

1. a. Palgad (ühes kõigi osakondade ja nende toimkondade kantseleiametnikkudega, maha arwatud töökaitse osakonna töökaitse kommissariaat s. o. IV B.)	86.700.—
b. Perekonna juurdemaks ühes litera a-s näidatud osa ja toimkondadega	900.—
	87.600.—
2. Päewa- ja sõidurahad	300.—
3. Kantseleikulud: (ühised III A ja IV A.)	
a. Kantseleimaterjaali muretsemiseks	2.520.—
b. Post, telegraaf ja telefon	2.422.—
d. Ajakirjad ja kirjandus	550.—
e. Trükikulud	4.705.—
	10.197.—
4. Majanduslikud kulud: (ühised III A. IV A.)	
a. Üür	8.000.—
b. Küte	—
d. Walgustus	2.220.—
e. Wesi	96.—
h. Majaruumide puhastamine ja korrashoidmine	768.—
i. Majateenija	—
	11.084.—
5. Inwentaari muretsemiseks (ühes III A. ja IV A.)	23.664.—
	132.845.—

III. A. Hoolekande osakond.

(Ühes toimkondadega: üldised asjad, inwaliidide, sõjawäelaste ja nende perekondade).

1. a. Palgad (peale kantseleiametnikkude, kelle palgad II A. p. 1-a ja 1-b on näidatud)	42.100.—
b. Perekonna juurdemaks	2.250.—
	44.350.—
2. Päewa- ja sõidukulud	1.800.—
3 } Ühes II. A. pp. 3, 4, ja 5;	
4 }	
5 }	
6. 3 lastewarjupaiga siseseadmine ja 4 warjupaiga ülewaltpidamine	516.710.—
7. Smolka kurtummade kooli ja warjupaiga ülewaltpidamine	29.280.—
8. Toetus Eesti lastekaitse ühingule Ameerika abiandmise seltsi poolt annetatud toidukraami jaotamiseks	36.665.74
9. Abiandmine Eesti wabariigi kodanikkudele väljamaal	20.000.—
10. Üldine abiandmine hoolekande alal	100.000.—
11. Rahwawäelaste perekondade toetamine	500.000.—
12. Langenud rahwawäelaste perekondade toetamine	495.000.—
13. Sõjawangide toetuspunktid	322.520.33
14. Sõjainwaliidide kursused ja ühiselumaja ülewaltpidamine	147.002.—
15. Kaitseliitlaste palk antud awanside katteks	200.000.—
	2.346.662.33

IV A. Töökaitse osakond.

(Ühes toimkondadega: töö ja kapitaali wahekorra reguleerimise, arwustiku, kinnitussajade, tööturu ja järelwalwe).

1. a. Palgad (peale kantseleiametnikkude, kelle palgad II A. p. 1-a ja 1-b on näidatud ja töökaitse osakonna juhataja, kelle palk ministri abi I A. p. 1-b all on näidatud)	63.950.—
b. Perekonna juurdemaks	450.—
	64.400.—

2.	Päewa- ja sõidurahad	1.800.—
3 }	Ühes II A. pp. 3, 4, ja 5;	
4 }		
5 }		
6.	Pärnu linna tööbörsele riigi poolt abiraha	3.600.—
		<u>69.800.—</u>

IV B. Töökaitse kommissariaat.

1. a.	Palgad	66.030.—
b.	Perekonna juurdemaks	2.250.—
		<u>68.280.—</u>
2.	Päewa- ja sõidurahad	12.000.—
3.	Kantseleikulud	10.700.—
4.	Majanduslikud kulud.	
a.	Üür	1.864.—
b.	Küte	
d.	Walgustus	
h.	Majaruumide puhastamine ja korrashoidmine	750.—
i.	Majateenija	5.700.—
		<u>99.294.—</u>

Üleüldine summa töö- ja hoolekandeministeeriumi eelarwes 2.745.720 m. 40 p.

Juhataja **J. Westholm**: Nüüd tuleb hääletamisele pärast III lugemist kogu töö- ja hoolekandeministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poolaasta peale. (Hääletatakse.) Sellelega on nimetatud eelarwe nähtawa enamusega vastu võetud.

10. Seaduseelnõu Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas**: See seaduseelnõu on Asutawa Kogu liikmetele kätte saadetud ja on arwatawasti tuttav.

Pikemalt ma selle seaduseelnõu põhjendamise juures tema lihtsuse pärast peatama ei hakka. Selle seaduse mõte on selles, et omawalitsuse asutustele hõlbustada tarwilikke laenusid teha. Senni on omawalitsuse asutused laenusid saanud peaaesjalikult walitsuse käest. Tõusew elukallidus paneb omawalitsuse asutuste peale uusi kohustusi elanikkudele wastutulemiseks, ja et neid kohustusi täita, on omawalitsuse asutustel tarwis suuremaid rahasummasid: seal on tarwis toiduaineid muretseda selleks, et talwel ja kewadel

wõimalik oleks neid wälja jagada elanikkudele, siis on tarwis teisi elutarbeaineid muretseda.—kõigi nende jaoks ei jätku aga omawalitsuse asutustel raha olemasolewatest sissetulekutest. Riigi walitsusele üksi laenusid anda läheks liiga koormawaks, sest riigil ei ole tarwilikke rahatagawarasid, et laenusid anda, tuleks jällegi trükkimasin tööle panna, nii toob iga uus laen uue seeria paberraha turule, mis jällegi raskema wõi kergema pommina meie paberraha kaalukausile langeb, selle järele, kui suur see laen on. Tarwis on wõimaldada omawalitsuse asutustele kõrwalt laenu saada, tingimisel, et Wabariigi Walitsus wastutuse laenude eest oma kanda wõtab. Pankadel on arusaadawalt garantiid tarwis. Ei ole hõlbust hädalistel juhtumistel laenusid teha liikumata warandust pantides, sest et see aega wiidab. On soovitatud, et omawalitsuse asutused saaksid kiiremalt tarwilikke laenusid toime panna, selles mõttes on ette pandud seadus teatawaks hõlbustuseks. Ta kõlab järgmiselt:

„Seadus õiguse andmise kohta Wabariigi Walitsusele wastutust oma peale wõtta laenude eest, mida maakonna ja linna omawalitsuse ning ühistegelikud asutused elukalliduse wastu wõitlemise otstarbel teewad.

Wabariigi Walitsusel on õigus wastutust oma peale wõtta laenude eest, mis linna ja maakonna omawalitsuse ning ühistegelikud asutused elukalliduse wastu wõitlemise otstarbel teewad.

Wastutuse tingimised määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse poolt.“

Seletuskõnes nimetasin ma omawalitsuse asutusi; see seadus käib ka ühistegelikkude asutuste kohta, kelle laenusid walitsus wõiks garanteerida. Ma arwan, et tarwilik ei ole selle juures pikemalt peatada, et ka ühistegelikkudel asutustel oleks garantiid tarwis ja wõiks walitsusele lubada seda anda. Arusaadaw, et walitsus mitte neile asutustele garantiid ei saa andma, kes seda wäärt ei ole; arwan, et tuleb walitsust usaldada garantiide andmise suhtes. Paneksin ette selle seaduse sisulisele arutamisele üle minna.

Juhataja **J. Westholm**: Komisjoni aruandja poolt on ettepanek tehtud selle seaduse sisulisele arutamisele üle minna. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **A. Oinas**: Mina panen ette see seadus esimesel lugemisel wastu wõtta ja teisele lugemisele üle minna.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Seaduseelnõu on nähtawa enamusega I lugemisel wastu wõetud.

11. Määrus riigiametnikkude ja -teenijate lisapalga kohta — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas** kannab ette ja eraldi hääletamisel

wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri ja §§ 1—2.

Määrus riigiametnikkude ja -teenijate lisapalga kohta.

§ 1. Määratakse kõigile riigi tsiivilametnikkudele ja -teenijatele, kes mitte rahwawäelaste paiukit ei saa, 1. nowembrist lisapalgaks 30% palgast.

§ 2. Paragrahw esimeses tähendatud lisapalka wõib wälja maksta teise poolaasta eelarwe-summadest kunni wastawa krediidi nõutamiseni.

Juhataja **J. Westholm**: Et see III lugemine on, siis panen selle seaduse kodukorra põhjal terwena hääletamisele. (Hääletatakse.) Seaduseelnõu on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Oinas**: Palun seda seadust esiteks kiireks tunnustada ja teiseks ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta.

Th. Käärrik (töer.): Mul on seesama ettepanek, et see seadus edasilükkamatuks tunnistataks.

Juhataja **J. Westholm**: On ettepanekud tehtud sellele seadusele edasilükkamatuse iseloomu anda. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Siis on ettepanek — seadus wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Enne, kui meie koosoleku lõpetame, palun sekretääri sissetulnud terwitus-telegrammid ette kanda.

12. Teadaandmine terwituste kohta. Sekretäär **A. Jürman** (loeb): Üleriiklik spordi kongress terwitab Asutawat

Kogu kindlas usus, et sportlik kaswatus tulewase riigikodaniku kujunemiseks tähtsat osa etendab ja kui niisugune Asutawa Kogu poolt tarwilikku toetust leiab. Kongressi juhatus. (Käteplagin.)

Teine ülemaaline tööstuse ettewõtjate kongress terwitab Eesti rahwa täiewõimulist esitust ja loodab ning usub, et rahwaasemikud Eesti tööstuse tulewikku õieti hinnates omas riigiehitustöös ka tööstusele eluwõimulise aluse looma saawad. Kongressi juhatus. (Käteplagin.)

Tõsisel silmapilgul, ülendatud rõõmutundel Tartu-Eesti ülikooli pidulikule awamisele kokkutulnud walitsuse esitajad, ülikooli õpetajad ja õpilased ning seltskonna liikmed terwitawad sügawamas lugupidamises Asutawat Kogu tema wastutusrikkal tööl, mis Eesti wabariigi aluseid kindlustades ühtlasi tema kõrgema teaduse ja õppeasutuse olemise garanteerib. Ülikooli hoolekandja Põld. (Elaw käteplagin.)

Tallinna, Asutawa Kogu esimehele. Petseri maakonnanõukogu esimese istumisjärgu awamise puhul peawad kõik nõukogu liikmed oma kohuseks awaldada Teie kaudu kõigesügawamat tänu Asutawale Kogule nende tingimiste loomise eest, mis wõimaldasid demokraatlikkude walimiste läbiwiimist. Kohalikud omawalitsused asuwad oma majandusliku elu rahulisele ülesehitamisele. Terwitus ja kõigeparemad soowid. Maakonnanõukogu esimees **Trom**.

13. Teadaandmine Asutawa Kogu liigete puudumiste kohta koosolekuilt septembri-, oktoobri- ja nowembrikuul. Juhataja **J. Westholm**: Kodukorra põhjal palun sekretääri ette kanda septembri-, oktoobri- ja nowembrikuul puudunud Asutawa Kogu liigete nimekirja.

Sekretäär **A. Jürman**: Asutawa Kogu koosolekutest septembrikuul jooksul on puudunud järgmised liikmed teadmata põhjustel: K. Ast — 1, K. Aström — 10, A. Bachman — 2, A. Ehrlich — 1, J. Jaakson — 8, K. Ipsberg — 1, M. Juhkam — 1, J. Järwe — 1, T. Kalbus —

1, A. Kapp — 1, J. Kartau — 3, H. Koch — 2, K. Konik — 1, J. Kukk — 5, M. Kurs-Olesk — 1, J. Kärner — 1, N. Köstner — 12, A. Laar — 8, J. Lattik — 6, L. Olesk — 1, Th. Pool — 11, M. Püüman — 2, J. Poska — 13, J. Raamot — 3, E. Rosenwald — 2, A. Schulbach — 1, A. Schipai — 3, J. Semper — 1, A. Sternfeldt — 1, O. Strandman — 4, W. Tomberg — 1, J. Tõnisson — 1, A. Uibopuu — 2, J. Uluots — 1, A. Welwelt — 1, A. Westerberg — 1, E. Wilde — 8. Kokku on puudumisi 286, nendest teadmata põhjustel 123.

Oktoobrikuul on puudunud teadmata põhjustel järgmised Asutawa Kogu liikmed: J. Ainson — 1, K. Ast — 1, A. Bachman — 1, A. Ehrlich — 2, J. Jaakson — 2, M. Juhkam — 1, J. Kartau — 4, J. Kärner — 2, N. Köstner — 10, A. Laar — 3, A. Loorits — 3, J. Lõo — 1, L. Olesk — 1, Th. Pool — 4, J. Poska — 5, H. Pöhl — 2, J. Raamot — 2, M. Reisik — 2, K. Saar — 2, T. Talbak — 2, J. Tõnisson — 1, J. Uustalu — 6, A. Weiderman — 1, A. Welwelt — 2, A. Westerberg — 2, E. Wilde — 8, J. Zim-

merman — 1, Raps — 3. Kokku on puudumisi 287, nendest teadmata põhjustel 75.

Nowembrikuul on puudunud teadmata põhjustel järgmised Asutawa Kogu liikmed: K. Ast — 2, R. Aström — 7, A. Bachman — 2, G. Grünwald — 1, E. Kansman — 4, A. Kapp — 1, P. Karin — 1, K. Konik — 1, M. Kurs-Olesk — 3, J. Kärner — 1, N. Köstner — 4, J. Lattik — 3, J. Lõo — 2, L. Olesk — 1, K. Parts — 4, P. Peterson — 1, J. Piiskar — 1, J. Ploompuu — 1, Th. Pool — 2, J. Poska — 1, J. Puss — 1, P. Põld — 4, J. Raamot — 2, N. Raps — 2, M. Raud — 1, E. Rosenwald — 1, P. Ruubel — 2, A. Schipai — 1, A. Sorokin — 1, A. Sternfeldt — 1, O. Strandman — 2, E. Säkk — 1, J. Sõnajalg — 2, W. Tomberg — 2, J. Tõnisson — 1, A. Uibopuu — 1, E. Wilde — 7, A. Reeben — 5. Kokku on puudumisi 152, nendest teadmata põhjustel 80.

Juhataja **J. Westholm**: Lõpetan Asutawa Kogu koosoleku. Järgmine koosolek on teisipäeval kell 4. Juhatus palub liikmeid õigel ajal ilmuda.

Koosolek lõpeb kell 8 õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu esimees **A. Rei**.

Abiesimees **J. Westholm**.

Abisekretäär **A. Jürman**.